

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 7. oktobra 1949

Številka 40

Sovjeti odpovedali zavezniško pogodbo z Jugoslavijo

Zadnje karte v živčni vojni — Tudi ostale „ljudske demokracije“ odpovedale pogodbo

Pretekli teden je izročil namestnik sovjetskega zunanjega ministra Andrej Gromiko jugoslovanskemu odpravniku poslov v Moskvi noto, v kateri odpoveduje Sovjetska zveza pred 4 leti za 20 let sklenjeno pogodbo o prijateljstvu in zavezništvu z Jugoslavijo.

Nota ima sledeče besedilo:

„V teku razprave, ki se je končala letos 24. septembra v Budimpešti proti veleizdajalcu in vohunu Rajku ter njegovim pajdašem, ki so bili istočasno tudi agenti jugoslovanske vlade, so odkrili, da jugoslovanska vlada že delj časa rovari proti Sovjetski zvezi, kar zakriva s prihljenimi in lažnimi prijateljskimi izjavami napram Sovjetski zvezi.

Budimpeštanska razprava je nadalje tudi pokazala, da so jugoslovanski voditelji rovarili in še rovarijo proti Sovjetski zvezi ne le iz lastnega nagiba, temveč tudi po direktnem navodilu inozemskih imperialističnih krogov.“

Nadalje pravi nota, da je sedanja jugoslovanska vlada popolnoma odvisna od inozemskih imperialističnih krogov in da je postala orodje v rokah napadalne politike teh krogov ter je na ta način izgubila Jugoslavija svojo neodvisnost.

Nota zaključuje: „Vsa ta dejstva, dokazujejo, da je sedanja jugoslovanska vlada strgala in pohodila pogodbo, katero so sklenili 11. aprila 1945 med ZSSR in Jugoslavijo. Na podlagi omenjenih dejstev izjavlja sovjetska vlada, da se Sovjetska zveza na čuti več vezano na dolžnosti, ki jih je nalagala omenjena pogodba.“

Do sedaj so odpovedale vse kominformistične države zavezniške pogodbe z Jugoslavijo. Albanija, ki ni članica Kominforma, ni odpovedala pogodbe, pač pa je prekinila vse gospodarske zveze z Jugoslavijo.

Nenadna odpoved dvajsetletne pogodbe o prijateljstvu in zavezništvu med ZSSR in Jugoslavijo, katero je svoj čas Sovjetska zveza označila kot stebre solidarnosti komunističnih mogočev in ki je uvedla celo vrsto enakih pogodb z ostalimi podložnimi državami Kremlja, je povzročila posebno pažnjo ravno zaradi tega, ker so sovjeti izigrali s tem zadnjo karto v živčni vojni.

JUGOSLOVANSKI ODGOVOR MOSKVI

Jugoslavija je odgovorila na sovjetsko noto, s katero so sovjeti odpovedali 20-letno pogodbo o zavezništvu. V odgovoru je med drugim rečeno:

„Miroljubni in svobodoljubni narodi Jugoslavije in celotno demokratično ljudstvo sveta so priče enostranskega in namernega preloma prijateljske pogodbe, ki je vezala Jugoslavijo s Sovjetsko zvezo. Ravno tako so tudi priče poizkusov sovjetske vlade, da izrabi to kot sredstvo za grožnjo in pritisk na narode Jugoslavije in na njihovo svobodno in neodvisno socialistično domovino.“

Maršal Tito je imel pretekli terek pred 600 višjimi jugoslovanskimi častniki navdušen govor ob zaključku orožnih vaj, ki so se vršile v okolici Beograda. Pozval je vojsko, naj brani domovino do zadnje kaplje krvi brez ozira na to, kdo je napadalec.

„Jugoslovanska vojska,“ je rekel, „je v vsakem oziru v sijajnem stanju, v kolikor sem mogel videti. Orožne vaje se niso vršile zaradi različnih poizkusov ustrahovanja, ampak zato, ker je za vsako moderno vojsko potrebno, da se stalno uri.“

Glede sodne razprave proti Laslu Rajku je maršal Tito izjavil, da bi se

lahko uprizorila v kateri koli kominformistični prestolnici. Budimpešto so izbrali le zaradi tega, ker je madžarsko ljudstvo nezadovoljno in sovražno proti Sovjetski zvezi. Tako je postalo potrebno vse to sovraštvu naperiti proti Jugoslaviji, češ da ona ogroža madžarsko neodvisnost.

„Rajka so izbrali,“ je nadaljeval maršal Tito, „kot glavnega obtoženca, ker je bil med vsemi madžarskimi voditelji najmanj v zvezi z Jugoslavo in je bil na splošno zelo miren kot zamašek pri steklenici. Drugi narodi so ponovno prihajali k nam in služili smo jim kot vzgled. Že takrat so nam povedali, da so bili v Romuniji in videli, kako bi se

Kaj se godi na Balkanu

Posebni dopisnik londonskega lista „Observer“ piše o najnovjšem razvoju dogodkov na Balkanu:

„Tekom zadnjih dveh tednov so se stalno pomnoževale sovjetske čete v Romuniji in na Madžarskem. Premikanje teh čet povzroča sumnje, da je njihov namen okrepiti sovjetsko nadzorstvo nad tema dvema državama kakor tudi nad Slovaško in Bolgarijo ter zastrašiti Jugoslavijo.“

Iz zanesljivih krogov prihajajo vesti o ojačenju sovjetskih garnizij v severni Madžarski, posebno okoli Miškolca, ki leži nasproti Slovaški. Tudi v Romuniji, pravijo poročila, se zbirajo čete, ki se premikajo ne le proti zapadni meji, t. j. proti Jugoslaviji, nego tudi proti južnim mejam, t. j. proti Bolgariji.

Vse to kaže, da je pravilno mnenje,

ne smelo delati. Ko so pa prišli k nam, so videli, kako je treba delati.

Ker je Rajk okleval v svojem razmerju do Jugoslavije, je bil poslan leta 1948 v Moskvo „v popravilo“. Kateri del so mu popravili, ne vem. Ko se je vrnil, so ga napravili za zunanjega ministra in notranje ministrstvo je prevzel nekdo drugi z nalogo, da organizira razpravo proti Rajku. Rajk je bil ponovno poslan v Moskvo kmalu potem, ko so ga aretirali, to pot skupaj z obtoženim Lazarjem Brankovom, kjer so ju skupno „preparirali“ za razpravo.“

Končno je maršal Tito dejal: „Kakor vidite, se je razprava vršila čisto po načrtu. Jaz ne vem, kako je mogoče ljudi pripraviti do tega, da se sami sebe obdolžujejo v taki meri, kot je le mogoče. Prav gotovo so pri tem uporabili nasilje.“

da se Sovjetska zveza ne more več znesti na vse te države. Isto potrjujejo tudi dejstva, da je bil na zatožni klopi poleg Rajka tudi načelnik glavnega štaba madžarske armade, general Palfy in da je bil obglavljen brez vsake razprave šef madžarske vojaške obveščevalne službe polkovnik Fodor. Dopisnik „Observerja“ pravi tudi, da so morali razorožiti več madžarskih vojaških in letalskih edinic ter da se je uprlo devet bolgarskih garnizij, med njimi tudi onidve v Sofiji in Varni, in so upor le s težavo zadušili.

valne službe polkovnik Fodor. Dopisnik „Observerja“ pravi tudi, da so morali razorožiti več madžarskih vojaških in letalskih edinic ter da se je uprlo devet bolgarskih garnizij, med njimi tudi onidve v Sofiji in Varni, in so upor le s težavo zadušili.

TITO IZPUŠČA KOMINFORMISTE

Iz Beograda poroča dopisnik agencije „United Press“, da je maršal Tito spustil na prosto polovico svojih kominformističnih jetnikov. Z uradno obljavo je bila razglašena amnestija za 713 jetnikov — amnestijo je podpisal 1. oktobra general Aleksander Ranković, minister za notranje zadeve in „komunist številka dve“ v Jugoslaviji. Ob tej priliki je minister izjavil, da je podpisal pomiloščenje, ker so jetniki s koristnim socialističnim delom v ječah pokazali dobre rezultate. Zastopnik ministrstva za informacije je izjavil, da je bilo vseh 713 jetnikov zaprtih radi tega, ker so bili pristaši Kominforma.

List „Borba“ je pred kratkim objavila članek, v katerem pravi, da je bilo vsega skupaj zaprtih radi kominformističnega udejetvovanja 1416 oseb, med njimi tudi 244 beograjskih dijakov. Skupina izpuščenih jetnikov je takoj po osvobojenju poslala telegram maršalu Tito, v katerem se obvezuje, da bodo pomagali z vsemi svojimi močmi v borbi proti Sovjetski zvezi.

Priznanje komunistične Kitajske

Kitajski komunisti so izvolili Čou En Laia za novega državnega predsednika.

Sovjetska zveza je priznala novo kitajsko ljudsko republiko in prekinila diplomatske odnose z narodno vlado v Kantonu ter imenovala svojega diplomatskega zastopnika pri novi komunistični vladi.

Reuter poroča iz Hongkonga, da je

bil to pomemben dan za Kitajsko, čeprav še ni vsa dežela pod vlado komunistov. Vendar ni več dvoma, da je kakih 500 milijonov rumene rase — največja strnjena rasna skupina na svetu — sedaj podvrženih komunističnemu diktatu.

Do sedaj so priznale novo komunistično vlado že Češkoslovaška, Romunija in Bolgarija. Češkoslovaška vlada je javila, da bo takoj vzpostavila diplomatske odnose s pekinško vlado in prekinila diplomatske odnose s kuomitanško vlado. To izjavo je podala v noti kitajskemu poslaniku v Pragi, v kateri pravi, da je njegova vlada izgubila značaj zakonite zastopnice kitajskega naroda. Zaradi tega je prekinila odnose s Kantonom in odpoklicala od tam svojega diplomatskega zastopnika.

Romunski zunanji minister Ana Pauker je poslala brzjavko generalu Ču En Laiju, predsedniku kitajske republike, v kateri pravi, da bo njihovo sodelovanje ojačilo demokratični tabor miru in socializma, ki ga vodi naša velika prijateljica Sovjetska zveza.

Tudi Bolgarija bo izmenjala diplomatske zastopnike z novo kitajsko vlado, kakor poroča uradna bolgarska agencija iz Sofije.

Iz Washingtona poročajo, da je ameriška vlada izjavila, da bodo Združene države vodile proti novi vladi politiko, ki jo bodo odobrile potom posredovanja z drugimi prijateljskimi vladami in s kongresom.

Zastopnik britanskega zunanjega ministrstva je izjavil, da se bo Velika Britanija posvetovala glede zahteve kitajskih komunistov, da prizna njihovo vlado, z drugimi člani britanske družine narodov kakor tudi drugih zainteresiranih sil. Britanski poslanik na Kitajskem je bil poklican v London na posvetovanje. Enako pravijo vesti iz Novih Delhov, da je indijska vlada poklicala svojega poslanika na poročanje.

O vprašanjih glavne skupščine Združenih narodov

Pod lakoničnim naslovom „Glavna skupščina“ razpravlja londonski „Times“ o problemih, s katerimi se bo morala baviti Glavna skupščina Združenih narodov, ter pravi med drugim:

„Glavna skupščina se je to pot sestala v tako jasnem ozračju kot še nikoli doslej po vojni. Naj bo vzrok kateri si koli, napetost med Sovjetsko zvezo in zahodnimi velesilami je popustila po ukinitvi berlinske zapore. Edini spor, ki resno ogroža svetovni mir, ni več nesoglasje med Vzhodom in Zahodom, pač pa spor med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.“

Nihče pa ne more misliti, da bo ta sprememba trajna. Dan na dan izjavljajo in ponavljajo narodom Sovjetske zveze in vzhodne Evrope, da snujejo Združene države imperialistično vojno, da angleški in ameriški agentje stalno rovarijo proti socialističnim državam, da protislovja, ki so prirojena kapitalističnemu gospodarstvu, lahko vsak čas povzročijo fašističen napad. Za enkrat ni nobenega znaka o kaki spremembi v političnih smernicah in taktiki Sovjetov.

Vendar pa je opaziti neko zboljšanje in čisto naravno je, da hočejo zahodne velesile to izrabiti, za kar jim nudi

Glavna skupščina mnogo možnosti. Povsem jasno je, da o kakem splošnem sporazumu ne more biti govora. Za probleme, ki tarejo svet, ni mogoče najti nenadne in izredne rešitve.

Če pa proučujemo delovanje diplomacije in predvsem delovanje Združenih narodov z bolj skromnega vidika, se bo prav lahko mogoče okoristiti s sedanjim ugodnim ozračjem in urediti določena nesoglasja krajevnega značaja, ki še vedno motijo in dražijo miroljubno dejavnost narodov. Acheson je pozval Glavno skupščino, naj obravnava vprašanja vedro, potrpežljivo in stvarno. Nihče bi ne bil mogel dati boljšega nasveta.“

Članek nadalje izraža željo, da bi čim prej dosegli zadovoljivo rešitev vprašanja avstrijske mirovne pogodbe in omenja ureditev prejšnjih italijanskih kolonij. Nato razpravlja o grškem vprašanju ter pravi, da je to vprašanje sicer zelo zapleteno, a da ga je kljub temu možno rešiti. Glavna skupščina bo imela na razpolago zadnje poročilo balkanske komisije, ki navaja, da med tem, ko je jugoslovanska pomoč gverilcem morda že prenehala, vsekakor pa se zmajšala, Albanija in Bolgarija (Nadaljevanje na 2. strani)

Politični pregled

ITALIJA

V debati, ki se je vršila v italijanski zbornici, je izjavil italijanski finančni minister Pella, da Italija ne bo znižala vrednosti lire. Italijanski denar je na dobri podlagi, zato si lahko dovoli svobodno ustvarjanje tečaja. Italija je od 30. junija 1949 povečala svoje zaloge zlata od 108 ton na 225 ton. Zlato so nakupili v Ameriki po 35 dolarjev za 1 unčo. Denarni obtok v Italiji je sedaj krit za 17 odstotkov z zlatom.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Predsednik sindikata jeklarskih delavcev je pretekli petek po brezuspešnih razgovorih z zastopniki velikih koncernov jeklarske industrije dal 500.000 jeklarskim delavcem povelje, naj pričnejo zvečer s stavko. Jeklarski delavci zahtevajo ustanovitev fonda, iz katerega bodo izplačevali starostne rente.

Ta stavka predstavlja prvo veliko stavko v jeklarski industriji po letu 1946. Stavka zadene 95 odstotkov ameriških jeklarn z normalno dnevno proizvodnjo 200.000 ton surovega jekla. V tovarnah bodo ostala do konca stavke le moštva, ki bodo skrbela za to, da ostanejo naprave v redu.

FINSKA

Na severnem Finskem pri mestu Kemi je izbruhnil pretekli teden silovit požar v največjem skladišču lesa severne Evrope, ki je uničil vse zaloge. Morali so celo podvzeti ukrepe, da obvarujejo pred požarom tudi mesto Kemi.

NEMCIJA

Novo ustanovljeni nemški zvezni svet je pozval ob koncu preteklega tedna zasedbene sile, naj ponovno proučijo vprašanje demontaže. Do zaključka proučevanja naj bo demontaža ukinjena. Dr. Adenauer je izjavil med drugim v svojem govoru, da je bistvene važnosti, če hočejo zavezniki prepričati nemški narod, da ga hočejo vključiti v evropsko gospodarsko življenje, če mu dajo za to prepričanje tudi dokazov.

ČESKOSLOVASKA

Českoslovaška vlada je odobrila zakonski predlog, na podlagi katerega so ustanovili nov vladni oddelek pod vodstvom notranjega ministrstva. Naloga tega novega oddelka bo združiti upravo vseh cerkvenih zadev. Uradna objava pravi, da bo novi minister na čelu tega oddelka pazil na to, da razvoj cerkvenega in verskega življenja zadošči ustavi in pa načelom ljudskodemokratskega režima.

Kakor javljajo zanesljivi viri, je bilo do sedaj aretiranih že kakih 300 duhovnikov. Mnogi med njimi so bili na važnih mestih in zaradi tega nosijo odgovornost pred zakonom, da so vzdrževali cerkveno upravo, vključno temu da je vlada postavila vladne agente za nadzornike cerkvenega imetja. Zelo verjetno se bodo morali zagovarjati zaradi tega, ker vzdržujejo zveze med škofi in duhovniki in zato, ker organizirajo med duhovništvom protest proti novemu proticerkvenemu zakonu. Škofje sicer niso zaprti v ječah, toda vendar so popolnoma osamljeni, ker jih je vlada izolirala s tem, da je ministrstvo

za vzgojo prevzelo za svojo uporabo vse njihove urade, denarne fonde in pa vse privilegije, ki so jih imeli kot cerkveni dostojanstveniki. Časopisi jih dnevno napadajo in jih opisujejo kot zastopnike „zapadne reakcije“.

ALBANIJA

Kakor poroča pariški dnevnik „Le Monde“, komunistični režim v Albaniji sistematično preganja katoličane. Katoličani tvorijo v Albaniji manjšino, ker jih je samo 10% vsega prebivalstva. Imajo dve nadškofiji in sicer v Draču in Skadru.

Začeli so preganjati katoličane že leta 1945. Mnogo albanskih duhovnikov je že izginilo, tisti pa, ki so še ostali, živijo v bedi in stalnem strahu, da jih bodo zaprli.

Komunisti so zaprli vse katoliške šole in so zaplenili vse trgovine, ki so prodajale katoliški tisk. Prepovedali so katoliško akcijo, redovnicam so prepovedali nositi redovno obleko. Iznjali so jih iz samostanov, tako da so se morale vrniti k svojim družinam. Samo tri cerkve so včasih odprte v Tirani.

Leta 1948 sta bila obsojena na smrt škof Franc Gjini iz Alessia in Jurij Volaj iz Sappe. Nadškofa Nikolaja Prenushija iz Drača so obsodili na dvajset let ječe. Edini škof, ki je v Albaniji še na svobodi, je Bernard Schlaku iz Pulatija. Star je 74 let. Tudi njega so zaprli, a so ga spustili na svobodo, ker je star in bolan.

Iz Tirane v Albaniji poroča Reuter, da je albanska banka izdala nov papirnat denar, ker so klišeji in stroji, na katerih so tiskali denar, ki je sedaj v veljavi, v rokah „kriminalnega trockističnega Beograda.“ Albanska vlada je to objavila v uradni izjavi, ki pravi, da to dejstvo ogroža albansko valuto.

VELIKA BRITANIJA

V britanski spodnji zbornici so ob koncu tridnevne debate glede devalvacije funta šterlinga odklonili predlog opozicije, v katerem kritizirajo gospodarsko politiko Attleejeve vlade, s 350 glasovi proti 212.

Pri glasovanju o devalvaciji in o gospodarski politiki je bilo izrečeno britanski vladi zaupanje s strani 342 poslancev. S tem se ni strinjalo samo 5 poslancev. Konzervativci so se glasovanja vzdržali.

Drobne novice

V moskovskem komunističnem listu „Pravda“ je izšel pred dnevi članek, katerega je napisal bivši jugoslovanski general Pero Popivoda. Isti članek je objavilo tudi glasilo Kominforma.

V članku obtožuje Tita, Rankoviča, Kardelja, Djilasa, Pijada, Neškoviča, Vukmanoviča, Kidriča in številne druge vodilne osebnosti v Jugoslaviji sodelovanja z nacisti med vojno in izdajstva partizanskega gibanja.

Norveška ladja „Victory“ je pristala na Irskem in pripeljala na krovu 446 beguncev, katerih želja je bila, priti čim bolj daleč proč od Sovjetske zveze. Med begunci je 11 narodnosti, med njimi Finci, Litvanci, Latvijci in Poljaki.

malovažno.“ Nadalje list trdi, da imajo oni nalog med drugim v prvi vrsti tudi od Tita, na vsak način iti na volitve, „da bi na ta način oslabili napredne sile Avstrije.“ — Nato list nadaljuje:

„Vodilni ljudje Titove agenture na Koroškem so, razen nekaj izdajalcev delavskega razreda, v prvi vrsti iz krogov nacionalističnih izobražencev, ki se morejo „pohvaliti“ z zelo pisano, toda vedno reakcionarno preteklostjo. Kajti v zadnjih 15 letih so jih videvali v vseh mogočih političnih taborih; tvorili so tudi del avstrijske reakcije. Med drugim so bili tudi v službi nemške „Wehrmacht“ kot oficirji in nekateri med njimi so bili celo funkcionarji Hitlerjeve mladine; sedaj pa so Titovi pristaši. Vendar pa so v vsi ti od teh „oblek“ ostali vedno enaki — zagrizeni sovražniki delovnega ljudstva.“

Moskva proti „Demokracični fronti“

Med napadi, ki se vrstijo dan za dnem v sovjetskem časopisu in radiu kakor tudi v državah, ki so podložnice Sovjetske zveze, proti Titovemu diktatorskemu režimu, sta moskovski radio in glasilo Informbiroja pred nekaj dnevi napadla tudi novo stranko Titovih agentov na Koroškem, „Demokracično fronto delovnega ljudstva“ in sta zelo ostro obsodila njeno izdajalsko delovanje proti delavskemu razredu. Članek pravi med drugim dobesedno:

„Titovi agenti, ki dobivajo velike denarne podpore in propagandni material iz Ljubljane, so na Koroškem ustanovili takozvano „Demokracično fronto delovnega ljudstva“. To so zelo majhne skupine jugoslovanskih špijonov in izdajalcev delavskega razreda, maskirane kot „demokracična fronta“ in grede v volilni boj brez kakršnega koli izgleda, da bi imeli kak uspeh. To pa je za njih

O vprašanih glavne skupščine Združenih narodov

(Nadaljevanje s 1. strani.)

še vedno nudita moralno in materialno pomoč gveriljskemu gibanju.

V zvezi z možnostjo, da bi se grška gverilja ukinila s spravnim postopkom, pripominja „Times“:

Svoječasno so dejali, da bi bil to najprimernejši sistem za ukinitve vojne v Grčiji. Presoja te trditve je težka. Tudi če bi Grčija priznala sedanjo mejo z Albanijo in se odpovedala svojim zahtevam na severnem Epiru, bi ne dobila nobenega jamstva, da bo pomoč gveriljem prenehala. Albanija ni gospodar v svoji hiši in tudi če bi hotela, ne bi mogla biti, po drugi strani bi pa še vedno ostala Bolgarija.

Res je, da se je v novembru lanske-

ga leta in v maju letošnjega leta zdelo, da je sovjetska vlada pripravljena za spravno dejavnost, vendar pa je ta „sprava“ vključevala iz njenega vidika neko priznanje gveriljcev in morda tudi poizkus, da bi jih odtegnili posledicam poraza. Če se bodo ponovno odločili za pot sprave, bodo morali to zgraditi na mnogo bolj stvarni podlagi.

Acheson je izrazil upanje, da bo sovjetska vlada prispevala k rešitvi tega vprašanja in da se bodo severni sosedje Grčije zavedli, da z upoštevanjem priporočil Združenih narodov koristijo sami sebi.

„Times“ zaključuje: „Čeprav zadržanje Višinskega s tem v zvezi ni zelo vzpodbujajoče, bi se morala Albanija zavedati, da ima mednarodne odgovornosti, katerim se ne more še nadalje izmikati.“ (LPS)

Splošna izjava o človeških pravicah

(Nadaljevanje in konec)

Člen 15.

1. Vsak posameznik ima pravico do enega državljanstva.

2. Nikomur se ne more samovoljno odvzeti njegovo državljanstvo, niti zanikati pravica do spremembe tega državljanstva.

Člen 16.

1. Polnoletni moški in ženska imata ne glede na raso, narodnost ali vero pravico, da se poročita in si ustanovita družino. Imata enako pravico glede na zakon, v zakonu in ob njegovi razvezi.

2. Zakon se lahko sklene samo s svobodno in popolno privolitvijo bodočih zakoncev.

3. Družina je naravna in osnovna celica družbe in ima pravico zahtevati, da jo družba in država ščitita.

Člen 17.

1. Vsakdo ima bodisi sam ali v zvezi z drugimi pravico do lastnine.

2. Nikomur ne sme biti njegova lastnina samovoljno odvzeta.

Člen 18.

Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja, vesti in vere; ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja in svobodo, da izraža svojo vero ali prepričanje sam zase ali skupno z drugimi, javno ali zasebno, s poukom, v izvrševanju verskih dolžnosti, v bogoslužju in obredih.

Člen 19.

Vsak človek ima pravico do svobode mišljenja in izražanja; to vsebuje pravico, da ga zaradi njegovega mišljenja nihče ne nadleguje, in pravico, da išče, sprejema in razširja sporočila in ideje s katerim koli izraznim sredstvom ne glede na državne meje.

Člen 20.

1. Vsakdo ima pravico do svobodnega miroljubnega zborovanja in združevanja.

2. Nihče ne sme biti prisiljen, da postane član kakega društva.

Člen 21.

1. Vsakdo ima pravico biti udeležen pri vodstvu javnih zadev svoje države bodisi neposredno ali po svobodno izvoljenih zastopnikih.

2. Vsakdo ima pravico dostopa do javnih služb v svoji državi.

3. Volja naroda je podlaga oblasti državnih ustanov; ta volja se mora izražati v poštenih volitvah, ki se morajo vršiti periodično s splošno in enako volilno pravico ter s tajnim glasovanjem ali s kakim drugim enakovrednim postopkom, ki jamči za svobodo glasovanja.

Člen 22.

Vsakdo ima kot član družbe ob podpori države in mednarodnega sodelovanja ter v skladu z odredbami in gmotnimi sredstvi posamezne države pravico do socialne zaščite in do uresničenja gospodarskih, socialnih ter kulturnih pravic, ki so neizogibno potrebne njegovemu dostojanstvu in za svobodni razvoj njegove osebnosti.

Člen 23.

1. Vsakdo ima pravico do dela, do svobodne izbire dela, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varovanja proti brezposelnosti.

2. Vsakdo brez razlike ima pravico do enake plače za enako delo.

3. Vsakdo, ki dela, ima pravico do pravičnega in zadovoljivega plačila, ki zagotavlja njemu in njegovi družini življenje, odgovarjajoče človeškemu do-

stojanstvu; to plačilo se mora, če je potrebno, dopolniti z vsemi drugimi sredstvi socialne zaščite.

4. Vsakdo ima pravico, da ustanovi v zvezi z drugimi sindikate (delavska združenja) in da se v obrambo svojih koristi včlani v kateri koli sindikat.

Člen 24.

Vsakdo ima pravico do počitka in razvedrila, zlasti do primerne omejitve službenih ur in do periodičnih plačanih počitnic (dopusta).

Člen 25.

1. Vsakdo ima pravico do take življenjske ravni, ki zagotavlja zdravje ter blagostanje njemu in njegovi družini, zlasti pa prehrano, oblačilo, stanovanje, zdravljenje in potrebno socialno praskrbo; vsakdo ima pravico do zaščite v primeru brezposelnosti, bolezni, pohabljenosti, ovdovelosti, starosti in če kako drugače zgubi sredstva za preživljanje zaradi okolnosti, ki so neodvisne od njegove volje.

Člen 26.

1. Vsakdo ima pravico do vzgoje. Vzgoja mora biti brezplačna, vsaj kar zadeva osnovnošolski in temeljni pouk. Osnovnošolski pouk je obvezen. Tehnični in strokovni pouk mora biti splošen; vstop v visoke šole mora biti vsem enako mogoč na osnovi usposobljenosti.

2. Vzgoja mora biti usmerjena k popolnemu razvoju človeške osebnosti in k okrepitvi spoštovanja človeških pravic ter osnovnih svoboščin. Vzgoja mora podpirati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in med vsemi rasami ter verskimi skupinami kakor tudi razvoj delovanja Združenih narodov za ohranitev miru.

3. Starši imajo prvenstveno pravico pri izbiri vrste vzgoje za svoje otroke.

Člen 27.

1. Vsakdo ima pravico, da se svobodno udeležuje kulturnega življenja družbe, da uživa umetnost ter da je deležen znanstvenega napredka in dobrin, ki iz njega izhajajo.

2. Vsakdo ima pravico do zaščite moralnih in gmotnih koristi, ki izvirajo iz znanstvenih, književnih ali umetnostnih del, katera jo ustvaril.

Člen 28.

Vsakdo ima pravico do tega, da vlada na socialnem in mednarodnem področju takšen red, da se v njem lahko uresničijo vse pravice in svoboščine, našteje v tej izjavi.

Člen 29.

1. Vsak posameznik ima dolžnosti do družbe, ker je edino v njej mogoč, svoboden in poln razvoj njegove osebnosti.

2. Pri izvrševanju svojih pravic in uživanju svoboščin je vsakdo podvržen samo omejitvam, katere določa zakon z namenom, da se zajamči priznanje in spoštovanje pravic in svoboščin drugih ljudi in da se zadosti pravičnim zahtevam morale, javnega reda in splošnega blagostanja v demokratski družbi.

3. Te pravice in svoboščine se ne bodo v nobenem primeru mogle izvrševati proti ciljem in načelom Združenih narodov.

Člen 30.

Nobena določba te izjave se ne sme razlagati tako, kakor da daje kaki državi, skupini ali človeku katero si bodi pravico, lotiti se kakršne koli dejavnosti ali storiti kakršno koli dejanje, ki bi merilo na uničenje pravic in svoboščin, navedenih v tej izjavi.

„RDEČI VOLK“ BOLGARIJE

(Mihael Padov)

V Sofiji se je zaključil zdaj boj za nasledstvo Dimitrova; ministrski predsednik ostane formalno Vasilij Kolarov, 73 letni starec, vladine vajeti pa drži krepko v rokah namestnik ministrskega predsednika in generalni tajnik komunistične partije Valko Červenkov, katerega ime — ki si ga je po revolucionarnem običaju sam izbral — mogoče najbolj označuje njegov značaj, ker pomeni v prevodu dobesedno „rdeči volk“.

Ko je pred štirimi leti Červenkov prispel iz Moskve v Bolgarijo, ga niso poznali dobro niti najzaujnejši krogi komunističnih voditeljev. V Sovjetski zvezi je vršil skozi mnogo let malo zavidno službo telesnega stražnika Dimitrova, katerega sestro je poročil. Mož blizu 50 let, močnega in okornega telesa, nizkega ozkega čela in gostih zmršenih las, ni nikdar nosil kravate, dokler ni postal minister (leta 1948).

Na kongresu bolgarske komunistične partije v decembru 1948 je dobil Červenkov v Politbiroju četrto mesto — za Dimitrovom, Kolarovom in Trajčo Kostovim. V preteklem aprilu so obojelega Dimitrova misteriozno odpeljali z vojaškim sovjetskim letalom v Moskvo; istočasno so aretirali njegovega priznanega naslednika Trajčo Kostova, proti kateremu nameravajo uprizoriti „razpravo“ pod obtožbo, da je „vršil sabotažo“. Kot namestnik ministrskega predsednika in bolgarski finančni diktator je bil odgovoren za vsa gospodarska pogajanja s Sovjetsko zvezo; obtožujejo ga zdaj, da je pri teh razgovorih „sovjetski delegaciji prikril cene nekaterih bolgarskih proizvodov“ in, kar je še slabše, se drznil „prikrivati sovjetski delegaciji cene, po katerih prodaja Bolgarija svoje blago kapitalističnim državam“.

Kostov je bil vzgojen v Moskvi; bil je komunistični voditelj, ki je prebil skoraj 14 let v bolgarskih zaporih in ki je pred vojno organiziral s pogumom in zares veliko spretnostjo bolgarsko komunistično stranko.

Dne 15. maja so bile po vsej državi volitve za sestavo „ljudskih svetov“ ali krajevnih sovjetov. Po uradnem poročilu je glasovalo 90% volilcev za vlado, kar pa ni zadosten odstotek za komunistične volitve. Kandidati na volitvah so bili naravno kandidati vladine enotne liste, toda v raznih okrajih in zlasti v osrednji Bolgariji so volilci pokazali svojo sovražnost proti vladi s tem, da se volitve niso udeležili. V vseh

teh okrajih so hitro napovedali nove volitve ter istočasno aretirali krajevne predstavnike partije ter uradnike vlade, katerim ni uspelo doseči zadovoljivih volilnih izidov.

V dolgi objavi, katero je izdal 12. junija centralni komité komunistične partije, so priznali, da so v „številnih krajih“ pokazali funkcionarji stranke nadtost in zločinsko brezbržnost do potrebe prebivalstva, nekateri drugi „pa zakrivali očitne pomote pri sestavljanju volilnih list“, zopet drugi pa celo dopustili, da so se „v volilno kampanjo vrinili sovražni elementi in agitatorji proti vladi.“

Na gospodarskem področju so se stvari vedno bolj slabšale. Kampanja za pomladansko setev je doživela polom, ki ga je priznal celo komunistični tisk; uradni organ vlade „Otečestveni front“ je 27. marca obžaloval, da je setev, ki bi morala biti končana 15. marca, dosegla po „planu“ predvidene številke le za 56% za pšenico, 45% za rž, 55% za ječmen, 51% za oves, 14% za sončnice itd.

Toda junijsko poročilo centralnega komiteja dokazuje, da tega odpora niso zlomili; to poročilo obžaluje, da je „partija zapadla v težke zmote in slabosti v svoji politiki do kmetov in da so se dogodile pomote, po katerih so praktično zaplenili celotno množino poljskih pridelkov, glede katerih je bila ukazana prodaja po določenih in istih cenah.“ Poročilo nadaljuje, da je to „odvzelo večini kmetov možnost povečanja proizvodnje in dviga donosa njihovega dela“. V kolektivnih kmetijah je bilo še slabše zaradi „neodgovornih zaplenb“ in v njih zaposleni kmetje so „postali nezadovoljniji in padli tako pod reakcijski vpliv“.

Na pogrebnih svečanostih Dimitrova je Červenkov govoril „komunistično prisego“, ki je omembe vredna, ker potrjuje na najbolj svečan in zopern način podjarmljenje komunistične partije in bolgarske vlade Sovjetski zvezi. Prisega je sestavljena v mističnem slogu, v čudni mešanici komunističnega besedišča in izrazov iz pravoslavnih molitvenikov ter vsebuje „deset svetih zapovedi“. Prva zapoved pravi: „Tovariš Dimitrov nam je ukazal čuvati z vsemi našimi silami naše nedotakljivo bratstvo s Sovjetsko zvezo... Ostati zvest do zadnjega diha veliki sovjetski boljševiški partiji in tovarišu Stalinu. Tovariš Dimitrov, mi ti prisegamo, da bo-

mo izpolnjevali to tvojo prvo in najsvetejšo zapoved“. „Deveta zapoved“ obljublja, da bodo bolgarski komunisti sprejemali navodila edino le „od partije, ki vodi mednarodno gibanje delovnega razreda, t. j. od sovjetske boljševiške partije, ki jo vodi Stalinov genij“.

Še značilnejša pa je bila glede bodočnosti Bolgarske prisega devetletne deklice „v imenu bolgarskih otrok“, katere besede izgledajo, kot da bi bile iz knjige George Orwella „1984“. „Ti si nas učil, tovariš Dimitrov, da je za nas Sovjetska zveza sonce in zrak. Mi ti prisegamo, tovariš Dimitrov, da bomo vedno ljubili Sovjetsko zvezo, da bomo vedno ljubili velikega Stalina“.

Komunistični tisk je poročal, mogoče točno, da je ubogi otrok, „imel v očeh solze“, ko je govoril svoj kratek in patetičen govor. (COI)

„KALIBER UMA“

Izraz „kaliber uma“ je zadobil svoje neposredno znanstveno potrdilo: ameriški znanstveniki so namreč dognali, da največja neumnost ljudi ne zavisi od večje ali manjše količine možgan, ki so v lobanji, niti ne od sestave takozvanih sivih celic, tu gre za kaliber premera in za celo množično skupnost arterij, ki hranijo možganske membrane.

S tem odpira kirurgija s svojimi neštevilnimi praktičnimi, estetičnimi in psihološkimi uporabami novo obirno polje: nadomestiti z zdravniškim nožem skopost matere narave v obsegu in važnosti krvne mreže človeške glave. Z uvidevnim postopanjem bo tako uspelo spremeniti popolnega bedaka v razumnika. (USIS)

Gledališče

Začetek predstav ob 20'30

8. oktobra: Cigan baron. Prosta prodaja. *

9. oktobra: Othello. Premiera. *

11. oktobra: Othello. Red B in prosta prodaja. *

12. oktobra: Sveta Ivana. Abonmá po izbiri (Wahlmiete). *

13. oktobra: Othello. Red C, prosta prodaja, abonmá po izbiri. *

14. oktobra: Cigan baron. Prosta prodaja in abonmá po izbiri.

„Cigan baron“

JOHANN STRAUSS

V soboto 1. oktobra je bila otvoritvena predstava nove gledališke sezone. Slavnostno razpoloženje v razprodanem gledališču je še povečalo nestrpno pričakovanje: kakšne so nove moči našega gledališča?

Po precizno odigrani uverturi smo z veseljem ugotovili, da razpolaga letošnji operni zbor s svežimi in zvonkimi glasovi. Zbor je bil vso predstavo na višku ter je pripomogel opereti do velike pestrosti in razgibanosti.

Nove moči, to so gg. A. Kornhäusl, F. Filippi ter Elfriede Wessely so rešili svoje naloge zelo zadovoljivo. Glasovi niso veliki, ampak tehnično dobro izdelani, vsem pa se vidi, da so navajeni „desk, ki pomenijo svet“. G. Theo Knapp je vskočil namesto nerazpoloženega g. Welza ter je bil z vlogo Zsupana popolnoma v svojem elementu. S svojo igro je vzbudil mnogo smeha pri publiku. Predvsem pa moramo pohvaliti go. Marijo Weutz (v vlogi ciganke), ki je bila glasovno odlična, ter go. Berti Mandl, katere glas je na moči in jasnosti mnogo pridobil. G. Polke nas je ponovno zadivil s svojim polnim in toplim glasom. Pohvaliti pa moramo tudi odlični balet, katerega vodi letos Christa Svedlund.

Da so tudi vsi ostali sodelujoči dobro izpolnili svoje naloge, je bilo razvidno iz dolgotrajnega ploskanja koncem dejanj; kakor tudi med dejanji samimi ter iz nepregledne vrste šopkov in drugih daril, ki so jih prejeli sodelujoči.

Spisal dr. Ožbolt Jlaunig (Nadaljevanje) 46.

Anka je vsa preplašena in si ne ve pomagati. V tem trenutku pride dol iz male hišice puščavnik Dobnikar. Spoznal je Roberta, ki ga je videl že večkrat v takem položaju. Imel je zato posebno sredstva, s katerimi je okrepljal bolnika tako daleč, da ga je spravil v svojo hišico, kjer je napravil postelj in položil v njo Roberta.

Anka je šla na grob svoje matere. Še nikdar ji srce ni bilo tako težko, kakor danes. Videla je onega, katerega je tako iskreno ljubila, in ki je povzročil toliko gorja. Bili so trenutki, ko je mislila s srdom nanj. A ko je pogledala svojega ljubega sinčka, so se razpršile temne misli. Sedaj je tudi oče tega otroka nesrečen, bridko trpi in uvidi svojo krivico. Pogleknila je pred grobom svoje matere, iskreno molila za mir njene duše, molila pa tudi za onega nesrečneža, da bi mu bil Bog mil sodnik. „Odpuščno ti naj bo, odpuščno zaradi sina, ki ga toliko ljubim!“

In privila je Bogdana k sebi, ki je

stal nem ob materi, ga strastno poljubila in dve vroči solzi sta padli na rdeče lice srčkanega fantka.

Anka je vstala in se med potom zglašila pri puščavniku Dobnikarju, kateremu je izročila nekaj gotovine, da preskrbi Robertu najpotrebnejše. Le-ta je ostal pri puščavniku dva dni. Hotel ga je obdržati še dalje, toda Robert ni imel miru, hotel je iti dalje. Od tega časa je vidno hiral; prej še kolikor toliko krepak, je postal vedno bolj slaboten. Ljudem se je navsezadnje že smilil in niso ga gledali več tako po strani, zakaj vedeli so, da trpi za svoje pregrehe.

Bilo je na sveti večer. Visok sneg je pokrival zemljo in hud mrzaj je pritisikal, kakoršnega že stari ljudje niso več pomnili. Zato je bil vsak vesel, da je mogel biti doma za pečjo.

Anka je imela pred božičem kot šivilja dosti dela, zato je bila vesela, da je imela pri sebi Mojca, ki ji je urejevala gospodinjsvo in oskrbovala Bogdančka, ki je bil prav živahen.

Danes se je posebno veselil, ker pride zvečer Jezušček in mu prinese lepih daril. Bil pa je tudi priden, že štirinajst dni ga ni bilo treba več kregati, četudi je prej bil malo poreden. Šel je, kamor so ga poslali, in se takoj vrnil in doma je storil vse, kar so mu veleli.

Napočil je večer. Že so prižgali luč. Bogdanček je že nemirno sedel in čakal, kdaj pride božje Dete. Slutil je, da se nekaj pripravlja, saj ni smel nikamor iz sobe. Oh, kako je rad ubogal, zakaj

ravno v zadnjem trenutku bi ne hotel razžaliti dobrega nebeškega Deteta.

Tam v zadnji sobi je bilo slišati korake, večkratno odpiranje duri in neko šepetanje. Zdajci pocinglja zvonček, znamenje, da je Jezušček prišel. Anka odpre duri in prime Bogdančka za roko in ga pelje skozi vežo. Odprejo se vrata in kakor okamenel obstoji pred drevescem, ki je bilo kakor v luči. To je bila lepota, nepopisen sijaj, ki ga Bogdanček še ni videl. Anka veli sinčku, naj lepo moli in se zahvali božjemu detetu za lepe darove, ki so bili položeni pred drevescem.

Ganljivo je sklenil ročice in molil tako iskreno, da se je zarosilo Ankino oko, in tudi Mojca je nehote privzdignila predpasnik in si ga potegnila čez oči.

Bil je trenutek, v katerem se je čutila Anka zopet srečna, ko je našla svoj mir. Srčno je objela svojega sinčka, ki si ji je ovil okoli vratu in rekel: „Mamica, kako je Jezušček priden, da mi je prinesel toliko lepih stvari!“

„Le priden bodi, sinček,“ pravi Anka vsa ginjena, „pa bo vsako leto tako.“

Še so ostali pred drevescem in gledali drobne lučice. Mojca se je ravnokar hotela podati v kuhinjo, ko se zasliši zunaj pred hišo milo stokanje.

„Kaj pa to pomeni?“ vpraša Anka; „nekdo mora biti zunaj, pojdi gledat, Mojca!“

„Kdo pa bi se v tem času plazil tukaj okoli, pa v tem mrzaju, gotovo se motiš,“ se obotavlja Mojca.

„Idi, idi, Mojca, slišiš, kako milo zdi-huje,“ reče Anka.

Mojca odpre hišna vrata ter stopi ven, toda kmalu se vrne ter pravi: „Za Boga, Anka, oni malopridnež, tisti brezbožni škric je zunaj na pol zmrznjen.“

Anka se prestraši, toda kmalu se zavede in pravi Mojci: „Spravimo ga v sobo, zunaj vendar zmrzne.“

„Kaj, tega luteranca, da ti celo hišo onečasti,“ se zgraža Mojca; „ali ne veš, kaj je vse počenjal?“

„Človek je človek in kristjani moramo biti usmiljeni!“

„Si pač še vedno zatelebana v tega bogokletnika,“ se razsrdi Mojca.

„Če nočeš, pa grem sama ponj,“ reče odločno Anka in se poda k durim. Mojca videč, da ta resno misli, se pridruži in obe stopita ven na prosto.

Tam pred durmi je ležal Robert in zdihoval.

„Imejte usmiljenje z menoj! O Anka, ne preganjaj me od svojega praga!“

„Ne boj se, Robert, pod streho te spravimo!“

In obe ženski primeta Roberta pod pazduho in ga deloma vlečeta skozi vežo v sobo in položita na široko klop ob peči, kjer mu Anka hitro pripravi nekako postelj. Bil je ves otrpnel in skoraj ni mogel govoriti. Šele čez nekaj časa je prišel zopet k sebi. Gledal je okoli sebe, kakor bi koga iskal. Ko pa je zagledal Anko, se mu je razjasnil obraz in s slabim glasom je začel pripovedovati, da je v zadnjem času popolnoma oslabil. (Dalje prihodnjic)

ROZAN:

K' s'm še majhen bio . . .

(Nadaljevanje in konec)

Da je denarja zmeraj premalo, je stara resnica. Tudi naši očetje ga niso imeli bogve koliko, toda za tobak je zmeraj moral biti. Da se jim je le kadilo pod nosom, pa so bili dobre volje. Pri vsakem zavojčku, ki so ga pokadili oziroma spustili v zrak, so žalostno vzdihili: „Škoda, da je že konec!“ Mi otroci pa smo uživali ob tem veliko veselje. Komaj smo zvedeli, da ima kdo tak prazen paket, že smo se zakadili v „šupo“ in ga nabasali z žaganjem ter spet skrbno zaprli. Zgledal je, kot bi bil pravkar kupljen v trafiki. Na ovinku pred vasjo smo ga položili na tla, da se je prav lepo videl napis: „Najboljši turški tobak“. Tako je nedolžni zavitek ležal na dobro vidnem mestu. Prav vsak bi ga mogel videti. Mi pa smo zlezli na drevesa ali se skrili v visoko koruzo ter čakali, kdaj bo kdo prišel ali se pripeljal in pobral „tobak“.

Nekoč smo že daleč zagledali, da se bliža vasi naš učitelj. Zbali smo se in jo hoteli popihati, a radovednost je bila močnejša kot strah. Čisto, čisto tiho smo ostali in z napetostjo pričakovali, kaj se bo zgodilo. Iz precejšnje razdalje je učitelj že opazil zavitek. Ko je ugotovil, da je še zaprt in poln, se je previdno ozrl okoli sebe, če ga morda kdo ne vidi, hitro stegnil okajene prste po njem in ga hlastno vtaknil v žep. Globoka zadovoljnost mu je sijala z obraza, ko je korakal proti šoli. Še večjo zadovoljnost pa smo občutili mi, ko smo tako visoko „inštanco“ prevarili.

Stari Jokl je na klopci pri Ožboltu pripovedoval še isti večer, kako je učitelja prosil za tobak in mu je ta ponudil s polnega, nenačetelega paketa žaganje. Tokrat so se vsi smejali potegavščini svojih tako „brihtnih vampov“.

Razen tobaka pa smo napolnili večkrat tudi prazne škatle, v katerih so bile sveče. Spominjam se še, kako je pobrala o vseh svetih stara, dobra Meta polno škatlo takih „nagrobnihih sveč“. Z izkreno zahvalo: „Boglonaj, boglonaj, Ježeš!“ jih je stisnila pod nedeljski predpasnik.

Kako bodo gorele, pa smo vedeli najbolje mi, ki smo kukali izza cerkvenega obzidja in se polglasno smejali.

Ni čudno, da sem s takimi pustolovščinami pripravljaval staršem veliko skrbi. Ker palica, pa tudi opomini niso dosti zalegli, so se mama odločili, da me za časa počitnic pošljejo na Suho. Upali so, da se bom pri botru duhovniku gotovo pobiljšal.

Bog ve, kaj si je mislila kuharica Urška, ko sem z veliko violino v roki pogumno stopil v župnišče. Res lepo so me sprejeli in mi pripravili prijazno sobo, od koder sem imel lep pogled na cerkev in grad. Prekrasni suški zvon me je vsako jutro zbudil in moje misli vodil k Bogu. Imel sem najlepšo priliko pobiljšati se, a vsi vzgojni poizkusi so bili dozdevno zastoj.

Zraven župnišča je bila šola. Drugače se sicer nisem posebno veliko vadil violine, a ko so imeli boter nekega dne pouk krščanskega nauka, sem vsa okna

odprl na stečaj in začel divje gosti, da bi vzbudil pozornost učencev. Komaj so zaslišali glas violine, že so začeli gledati nazaj. Najprej eden, ta je dregnil drugega in kmalu so vsi mene poslušali, veroučitelja pa nihče. To mi je bilo zelo všeč, zato sem sedel na odprto okno, da bi me tudi videli. Začeli so stegovati vratove in se smejati, najprej potihoma, potem pa glasno. Dobro sem razumel botra, ki so mi s prstom kazali, naj bom tiho, a delal sem se, kot da jih ne vidim. Ves pouk je bil zato moten. Popustili so otroke same ter prišli v mojo sobo in mi ukazali, naj neham igrati. Ubogal sem jih, toda le toliko časa, da so se spet prikazali v razredu. Po vseh strunah naenkrat sem potegoval lok, da je bilo moje igranje „fortissimo“. V tem je prišla kuharica z veliko kuharico, ki mi je vzbudila tak strah, da sem spravil violino na svoje mesto in jo pobral na vrt.

Tega Urški nisem pozabil. Ne daleč od župnišča je imela nasajen sirk ali koruzo. Ker je bil blizu, so se šle tudi kure večkrat sprehat v njegovo senco ter delat škodo farovski gospodinjji. Ko sem kmalu potem sedel v jablani in užival dobre sadeže, sem videl, kako Urška preganja kure iz sirka. Te so jezno kokodajskale ter končno zapustile koruzo. Tiho sem se splazil z jablane in se zakadil vanjo jaz. „Pš, pšššš, presneta kura!“ se je jezila Urška in upehano letala za „kuro“. Da je bil to človeški „petelinček“, seveda ni vedela. Komaj jo je pregnala iz ene brazde, že sem smuknil v drugo na nasprotni konec. To sem ponavljal toliko časa, da sva bila že oba pošteno utrujena. — Ko je pri kosilu pravila, kako sitne so kure, sem se nekač časa držal zelo modro, potem pa sem moral hiteti v svojo sobo, kjer sem se iz vsega srca nasmejal.

Sicer pa sva živela z Urško v prijateljskem razmerju. Bila je izvrstna kuharica in zato se ji nisem hotel zameriti.

Boter so mi strogo prepovedali iti v zvonik, kajti bali so se, da bi mi ne pripetila kaka nesreča. Prepovedan sad je tudi meni najbolj dišal. Ko je nekoč zvonilo mrliču, sem se pridružil mežnarju. Vedel sem, da je čas za kosilo, a v zvoniku je bilo preveč prijetno. Nisem slišal, kdaj so prišli boter, kar naenkrat so stali na stopnicah, ki peljejo v stolp. Ko sem jih zagledal, sem se hitro obesil na vrh in pustil, da me je zvon potegnil skoro do stropa. Tam sem razkoračil noge in z njimi bingljal po zraku. Ko sem se spustil na tla, sem nadaljeval z zvonjenjem. Globoko sem se sklanjal in z vso močjo vlekel debelo vrv velikega zvona. Vse je kazalo, da se hočem pretegniti. Pa sem spet popustil zvonjenje, se dvignil v nebo, pogledal mimogrede skozi vse line ter ponovno brcal z nogami. Ker sem videl, kako boter trepetajo zame, sem se še z večjo slastjo spakoval po vrvi. Župnika je rešil strahu cerkovnik, ki me je zapodil iz zvonika.

Boter ta dan niso nič prepevali z me-

noj in tudi lešnikovih kupčkov nisva čakala.

*

Ob takih doživljajih so potekale počitnice. Še danes vidim, kako sva sedela z mojim ljubim botrom v njihovi pisarni. Korakali so po sobi sem in tja ter mi dajali nauke za bodočnost. Čeprav je bilo slovo ganljivo, sem jim ravno ob tej priliki pripravil največjo žalost. „Dva meseca sem ministriral, zato bi dobil pri našem župniku šest šilingov. Dvakrat sem šel z vami na spoved in enkrat k pogrebu. Vse skupaj zneso devet šilingov“, sem kratko in brez sramu zahteval. Botru je skoro sapo zaprlo. Torej dva meseca so me zastonj redili, se z menoj trudili in jezili. Zdaj pa naj me povrh še plačajo. Segli so v žep in našli iz listnice na mizo prav počasi devet šilingov. Moje tedanje početje me še danes boli.

M. Jakopič:

Kamrica

Kamrica bela,
beli zidovi,
križi na oknih,
rdeči cvetovi.

Sonce poljublja jih,
rožmarin boža,
ve, da za njimi
še lepša je roža.

Vse že spi . . . tih večer,
tih koraki.
Kaže svoj bled obraz,
lunica v mlaki.

Sveže seno diši,
zvezde goriyo,
danes je lep večer,
srca drhtijo.

Okno, oj, okence,
kamrica bela,
koga bo ta večer
dekle objela?

Za dobro voljo

V šoli

Učitelj: „Jožek, povej, kaj vse dobivamo od gosi?“

Jožek — pogumno: „Meso in mast!“

Učitelj: „In kaj še?“ in misli na perje v blazinah.

Jožek molči . . .

Učitelj: „No, kaj pa imate doma v postelji?“

Jožek v zadregi: „Stenice in bolhe imamo . . .“

*

Ivko spremlja mater na trg. Preden odideta, skoči še k očetu in ga vpraša: „Očka, ali mora imeti mama tudi lovski list, če kupi zajca na trgu?“

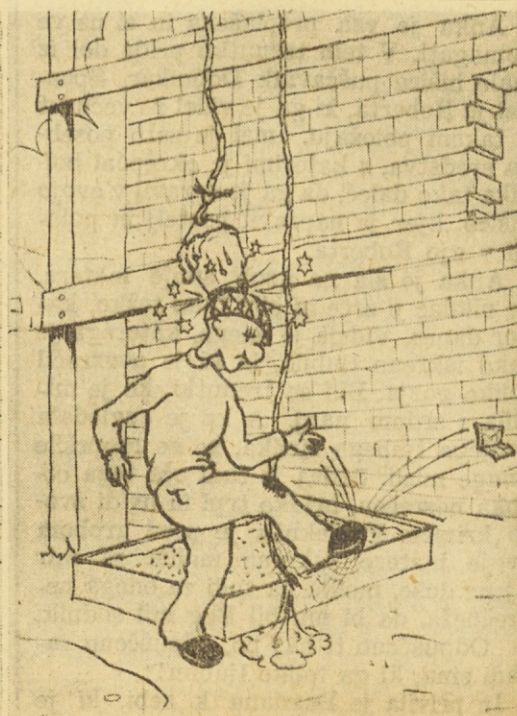
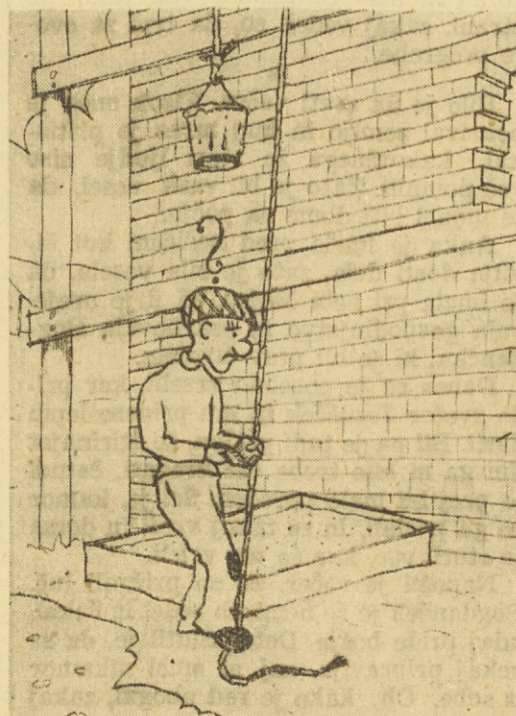
*

Hišni gospodar: „Ali ne znate čitati, da je beračenje v naši hiši prepovedano?“

Prosjak: „No, potem mi pa ven na cesto prinesite.“

*

Kregar: „Saj ne rečem, da si lump, toda če bi kdo drug rekel, pa bi nič ne oporekal.“

✓
Cevljarski salon

Walter
Graf

Celovec - Klagenfurt

Burggasse 7 Telefon 31-76

Za naše gospodarje

Sadjar v oktobru

Mesec oktober je zadnji v sadjarjevem letu, nato je sadjarjevo leto zaključeno in prične se novo leto ali pa vsaj priprave za novo leto. Sadno drevje nam v tem mesecu daje še zadnje plodove, nato pa se z zimskim počitkom pripravi na rast v novem letu.

Izrazito zimske vrste sadja pustimo na drevju čim dalje časa, saj to izredno ugodno vpliva na trajnost sadja pa tudi na kakovost sadja. Pri obiranju zimskega sadja je potrebna čim večja skrbnost, saj je od tega spet odvisna v veliki meri trajnost, pa tudi kakovost sadja.

Po končanem obiranju sadja, včasih pa tudi že med obiranjem sadja, začnemo že z deli, ki pripravljajo naše sadno drevje na bližajočo se zimo.

ZAJCI — ŠKODLJIVCI SADNEGA DREVJA

Predvsem mislimo na to, da zajci ne obgrizavajo lubja sadnih drevesc samo zato, da bi si s tem pridobili hrano, ampak obgrizavajo lubje že tudi v jeseni, ko morejo še povsod dobiti dosti hrane. Ako je torej ves sadonosnik ograjen, pregledno natančno, da ni v plotu kake vrzeli, skozi katero bi prihajal zajec glodat sadna drevesca. Večinoma pa moramo zavarovati posamezna sadna drevesca pred zajcem. Zavarovati pa jih moramo res učinkovito. Zajci ne obgrizavajo le mladih sadnih drevesc, v nevarnosti so tudi pred poškodbo po zajcih že starejša drevesa, zlasti jablane z gladkim lubjem.

Večkrat so zavarovana sadna drevesa pred zajcem s slamnatim ovajem. To pa ni priporočljivo, ker taki slamnati ovoji služijo raznim škodljivcem večkrat kot zimsko zavetišče, istočasno pa preprečujejo tudi temeljito škropljenje sadnega drevja v zimskem času. Zato so proti zajcu priporočljivi predvsem ovoji iz žične mreže, pa tudi ovire iz lesenih palčic sestavljene. Pri tem moramo drevesna debla obdati z mrežo približno en meter visoko, v krajih pa, kjer zapade mnogo snega, pa tudi višje. Odprtine med posameznimi lesenimi palčicami ali pa v žični mreži ne smejo biti večje kot 3,5 cm.

ZMRZLIKAR ALI PEDIC

S prvim jesenskim nočnim mrazom pridejo tudi zelo nevarni škodljivci sadnega drevja, zmrzlikarji ali pedici (Frostspanner) in sicer predvsem mali, razen njega pa še veliki zmrzlikar ali pedic. Samci teh škodljivcev so navadni metuljčki, samice pa imajo nepopolno razvita krila in zato ne morejo leteti. Zato so samice prisiljene, da morajo lezti na drevo, kjer nato ležejo jajčeca, iz katerih izležejo prihodnje spomlad izredno škodljive gosenice. Te morejo namreč včasih požreti vse listje zelenih sadnih dreves. Ta nedostatek samic zmrzlikarjev ali pedicev, da ne morejo leteti, pa izrabimo, da jih vlovimo na lepljive trakove, ko lezejo samice po drevesnem deblu na drevo.

Da pa so lepljivi trakovi učinkoviti, moramo vpoštevati navodilo: „Temeljito, pravilno in pravočasno!“ Ako je namreč gotovo število zimskih pedicev ali zmrzlikarjev že na drevesu, je vsak lepljiv trak odveč in ves trud pri zatiranju tega škodljivca z lepljivimi trakovi odveč. Pri tem je važno, da so lepljivi trakovi pritrjeni tesno na deblo, da ne morejo samice zmrzlikarja pod lepljivimi trakovi lezti po deblu na drevo. To je zlasti nevarno pri že starejših drevesih, kjer lubje ni več gladko. Zato moramo pri takih deblih najprej lubje zgladiti in šele nato pritrjimo lepljive trakove. Lep mora biti svež, da učinkuje, da ga posamezne samice tega škodljivca ne morejo prelesti. Lepljive trakove trdno prevežemo zgoraj in spodaj, pri tem pa moramo paziti, da odrežemo vse konce travok ali motvoza, ker bi drugače po teh koncih mogli škodljivci nepoškodovani priti na drevo. Zato je priporočljivo mesto motvoza uporabljati posebne sklopke, ki jih danes že spet moremo dobiti v vseh prodajalnih s kmetijskimi potrebščinami.

mi. Te sponke omogočajo tudi hitrejšo delo in jih moremo tudi večkrat uporabiti. Pri mladih drevescih, ki so še pritrjena na drevesne kole, moramo pritrjiti lepljive trakove tudi na oporne kole, ker bi drugače škodljivci mogli priti na drevo po opornem kolu in po vezéh, ki pritrjajo kol ob mlado sadno drevesce.

Nekateri sadjarji hočejo varčevati pri izdatkih za papir in namažejo lepljivo snov kar na drevesno skorjo. Lepljive snovi pa so večinoma tako sestavljene, da škodujejo drevesnemu lubju, zato takega načina ne moremo priporočati. Še posebej bi bilo to škodljivo pri mladih sadnih drevescih.

SAJENJE SADNEGA DREVJA

V drugi polovici meseca oktobra pričnemo z jesenskimi sajenjem sadnega drevja. Pri tem moramo upoštevati take temeljne pravila:

1. Jame morajo biti zadosti velike. Biti morajo vsaj 1,5 m široke in 50 do 60 cm globoke, temelj ali dno pa mora biti še zrahljano. Priporočljivo je, da izkopljemo jame že dalje časa pred sajenjem samim, da je zemlja v njih čim bolj prezračena in razkrojena.

2. Neposredno pred sajenjem obrežemo korenine sadnih drevesc, ker morejo le iz robov svežih ran pognati nove koreninice. Pri tem narežemo vse starejše korenine, vse poškodovane dele korenin pa odstranimo. Rane, ki nastanejo pri obrezovanju, naj bodo čim manjše. Vse korenine prikrajšamo na približno 30 cm dolžine. — Pri obrezovanju moramo omeniti, da drevesnih kron pri drevescih ne obrezujemo v jeseni, ko jih sadimo, ampak šele zgodaj spomladi.

„Amerikanci“ na Koroškem

„No, kaj pa je spet to“, boste rekli, „saj je Koroška vendar v angleškem zasedbenem območju, kako pridejo sedaj Amerikanci na Koroško.“

Pa je vendarle res, da so „amerikanci“ na Koroškem in o teh „amerikancih“ se hočemo danes na kratko pomeniti. Mišljeni pa tu seveda niso Amerikanci z oklopniki, z brzostrelkami in z jeepi (izg. džip-i). Pri tem imamo v mislih le one ameriške sorte jabolk, ki so si v zadnjih letih vedno bolj osvajale svetovni trg. Saj smo to pred svetovno vojno občutili tudi pri nas, ko so ameriške sorte jabolk s svetovnega trga vedno bolj izpodrivale naše domače vrste jabolk. Sicer so pri nas hoteli to dejstvo večkrat z nasprotno propagando prepričati; rekli so namreč, da so te ameriške sorte jabolk manj okusne in večkrat tudi bolj občutljive od naših domačih sort. Toda vse to ni nič pomagalo: dejstvo je, da so ameriške sorte jabolk zaradi svoje izredno lepe zunanosti, zaradi svoje žive barve kljub večinoma višji ceni izpodrivale s trga vedno bolj domače sorte jabolk.

Danes lahko rečemo, da so že minuli časi, ko je bilo pri nas mogoče prodati vsako količino jabolk brez ozira na kakovost. Prehajamo polagoma v čase, ko bo vsakovrstnega blaga dosti na trgu in se bomo zato morali tudi v sadjarstvu čim bolj prilagoditi željam kupcev, če bomo hoteli da bo naše sadjarstvo dobičkanosno. Ako hočemo torej tekmovali z ameriškimi sadjarji, moramo delati tako, kakor delajo oni, po možnosti pa še boljše.

Ako pregledamo seznam naših domačih sort, s katerimi bi mogli na trgu tekmovali s kakovostno prvovrstnimi ameriškimi sortami jabolk. To tekmo na sadnem trgu bomo mogli dobiti le, ako se bomo „borili“ z orožjem ameriških sadjarjev, to se pravi, ako bomo tudi sami proizvajali tako sadje, ki ga kupci najraje kupujejo. To so sadjarji v nekaterih krajih že davno pred vojno spoznali in zato so že dolgo pred vojno uvajali v svoje sadonosnike ameriške vrste jabolk. Tako so delali na pr.

3. Ne sadimo pregloboko! Preko izkopane jame položimo letvo in drevesce naj pride tako globoko v jamo, da je koreninski vrat še približno 10 cm nad letvo. Nato drevesce le na rahlo privežemo ob drevesni kol, ki smo ga že prej zasadili v jamo.

4. Gnoja ne smemo dati v jamo na dno, ampak ga natrosimo na korenine, da ga morejo nato padavine polagoma izprati v tla, kjer daje koreninam hrano, v poletju pa jih varuje pred izsušenjem. Pri poznem jesenskem sajenju sadnim drevescem ne smemo več zalivati. Ne smemo nato mladih drevesc pozabiti zavarovati proti zajcu.

Pri zelo ostrem pođnebnju in na vlažnih tleh je bolj priporočljivo saditi sadna drevesca šele spomladi in ne v jeseni. Vsekakor pa nakupimo drevesca že v jeseni, preko zime pa jih zakopljemo na vrtu do koreninskega vrata globoko v zemljo. Pri tem pa jih seveda zakopljemo posamezno, ne v svežnju in ne mogoče pod kako ostrejšo.

Ko smo jeseni sadje pospravili, ne smemo pozabiti sadovnjake temeljito osnažiti, ker ne smemo nikdar pozabiti, da se skriva na odpadlem listju na milijone trosov raznih glivičnih boleznih. Zato odpadlega listja ne smemo nikakor pustiti pod drevjem, ampak ga zbirajmo in ako ga nujno ne rabimo za steljo, ga sežgimo ali pa kompostirajmo.

V oktobru mislimo že tudi na priprave za temeljito zimsko škropljenje sadnega drevja; to edino more namreč uničiti skoraj vse vrste sadnih škodljivcev. Zato že sedaj pripravimo vse potrebno, da bomo mogli pozimi izkoristiti vsak primerni dan za škropljenje.

Letošnja sadna letina je bila pri nas večinoma dobra. Da si bomo zagotovili tudi za prihodnje leto dobro sadno letino, moramo za sadno drevje skrbeti, sadno drevje moramo negovati in oskrbovati, predvsem pa moramo pravočasno in temeljito zatirati mnogovrstne sadne škodljivce.

popolnoma dozori, pa citronasto rumena, včasih tudi nalahno rdečkasta. Lupina je gladka, svetla in pikčasta.

Meso in okus: meso je rumenkaste barve in krhko, sočno, s sladkovinskimi, aromatičnim okusom.

Drevo: rast je močna z visečimi plodnimi vejicami; tvori lepo krono, roditi začne pozno, nato pa rodi redno, toda ne obilno.

Vrednost: ta jabolka prenašajo prevoz slabo, ker so zelo občutljiva; zato so druge sorte bolj priporočljive, četudi je tržna cena te sorte jabolk precej visoka. Ta sorta ni za kraje z ostrim podnebjem.

Preokusni

(Amer.: Delicious; izg.: deljšös.)

Plod: dozori septembra do oktobra, traja pa do spomladi (marec—april). To je zelo cenjena namizna sorta.

Po obliki je podoben bellfleuru, le reber nima, po okusu je manj kiselkast, kakovostno je boljši in je to najboljša ameriška sorta jabolk. Tudi po barvi je podoben bellfleuru. Po okusu je sočnat, aromatičen, prvovrsten. Odporen je, trden, zato dobro prenaša prevoz.

Drevo: rast je srednje močna, krona pokončna, lepo oblikovana. Odporen je proti mrazu, rodi zgodaj in redno ter boljše od bellfleura.

Vrednost: priporočljiv je tudi za višje lege.

Jutranja zarja

(Amer.: Rome Beauty; izg.: roum bjúti; nem.: Morgenduft.)

Plod: dozori od srede do konca oktobra, užiten je od novembra naprej, traja pa do maja, junija. Plod je velik, lepo barvan in zato na trgu izredno iskan.

Oblika ploda je velika, pravilna, ploščato okroglasta, proti muhi večkrat malo zožena.

Temeljna barva je zlato-do zelenkasto rumena, skoraj cel plod pa je svetle karminasto rdeče barve s širokimi temnimi črtami. Lupina je debela.

Meso in okus: okus je sočnat, slabo aromatičen, meso ne ovne, pač pa postane lahko močnato.

Drevo: raste zlasti v mladosti zelo močno in tvori močno deblo, tvori široko krono in poganja močne šibe. Zahęta močno, dobro in vlažno tlo.

Vrednost: ta sorta zelo hitro in bogato rodi, kakovostno sicer ni prvovrstna, vendar pa je zelo cenjena zaradi barve in oblike.

Vinesap

(Amer. izg.: vainsäp = vinski sok)

Plod: dozori meseca oktobra, traja pa do maja, junija. To je prvovrstno namizno sadje.

Oblika je zelo velika, pravilna, široko kroglasta.

Koža je gladka, temeljna barva zelenkasto rumena, ki pa je skoraj popolnoma prekrita z bleščečo rdečo barvo, v kateri so zabrisane črte, v koži pa so velike svetle pike.

Meso in okus: barva mesa je rumenkasto bela, meso je sočno, vinsko kiselkastega okusa, aromatično in prvovrstne kakovosti.

Drevo: rast je močna, tvori močno deblo, veje so široko razvečene; rodi obilno in redno, toda precej pozno, odporen je proti boleznim, tudi proti škrlupu.

Vrednost: sadje prenaša dobro prevoz, kakovost je prvovrstna, toda priporočljiv je le samo za dobre lege.

Ontario

(Amer.; izg.: ontário)

Plod: dozori od začetka do konca oktobra, traja pa do junija, julija. Je izvrstno namizno jabolko in zelo dobro za prodajo.

Oblika je velika do zelo velika, okroglo ploščata, lahno rebrasta.

Barva je rjavozelena, pozneje slamnato rumena, z blede do temno rdečimi črtami; lupina je gladka in svetla.

Meso in okus: meso je belo do rumenkasto, zelo sočno, nalahno kiselkasto, pa slabo aromatično.

Drevo: v mladosti raste srednje hitro, pozneje počasi, tvori malo krono z gostim rodnim lesom, rodi zgodaj in obilno.

Vrednost: sadje prenaša dobro prevoz, ni za goste nasade, zelo primerno za vrtove in pritlične sadne nasade; v splošnem manj priporočljivo drevo za naše kmečke razmere.

sadjarji v Švici, sadjarji na Južnem Tirolskem in tudi deloma sadjarji na Južnem Štajerskem. Zlasti pa je to važno za one kraje, ki računajo s tujskim prometom in s prodajo kmetijskih pridelkov v letovišnih. Taka dežela pa je prav gotovo Koroška, zato pa je tudi nujno, da naši sadjarji začnejo resno misliti na to, kako bodo v svojih sadonosnikih čimprej zasadili tudi sorte teh ameriškanih jabolk.

Nekateri teh sort prav gotovo naši sadjarji že poznajo, vendar pa bomo te sorte še enkrat navedli in opisali z njihovimi dobrimi in tudi slabimi lastnostmi:

Jonatan

Plod: dozori septembra do oktobra, traja pa do novembra, pa tudi do novega leta.

To je lep, krasno barvan sad in namizno sadje prvovrstne kakovosti.

Oblika ploda je srednjevelika, topo stožčasta.

Barva: lupina je tanka in svetla, njena svetlorumenkasta temeljna barva pa je pokrita skoraj popolnoma s temnordečo barvo.

Meso in okus: meso je rumenkasto, sočnato, ima poln in prijeten okus po cimetu.

Drevo: rast je slaba, zato to sorto večkrat cepijo na dobre rastne podlage. Že zgodaj tvori nastavke rodnega lesa in rodi nato zelo dobro in redno. V cvetih je zelo mnogo cvetnega prahu.

Vrednost: ta sorta je priporočljiva zlasti za višje, skoraj planinske položaje. Tam ostane plod dolgo časa svež, drugače pa postane lahko močnat.

V nekaterih naših krajih se je ta sorta že vdomačila in zelo dobro obnesla.

Rumeni belle fleur

(Amer.: Yellow belle flower; izg.: jélou bel fláúör)

Plod: Dozori koncem septembra do srede oktobra, traja pa do januarja, februarja. Cenjen je kot dobro namizno sadje.

Oblika ploda je srednje velika, bolj podolgovata in po celi dolžini rebrasta.

Barva je zelenkasto rumena; ko pa

Osojščica

Kakih deset minut pred Beljakom v smeri proti Celovcu se pri stanovanjski koloniji Neu-Landskron odcepi cesta proti Osojskemu jezeru, nad čigar zapadnim koncem se dviga 1911 m visoka, kopasta Osojščica. Na desni opaziš na stožčastem griču, poraslem z gozdom, razvaline gradu Landskron, ki je v teku svoje pestre zgodovine pripadal nekaj časa grofom celjskim. Stara risba iz leta 1668 nam grad še kaže cel, toda že sredi 19. stoletja ni v njem nihče več prebival in istodobne risbe še prikazujejo razpadle stene, seveda pa so bile te mnogo višje, nego so danes. Grad kraljuje nad vso svojo okolico. Pod njim leži vas Št. Andraž in jugovzhodno Grače.

Na zapadni strani doline se dviguje nad zaselkom istega imena približno enako visoki Homec (Kumitz), pod katerim leži ravno Št. Ropratt (St. Ruprecht) z dvema cerkvama (katoliško in protestantsko). Skozi kraj drži cesta, ki pelje potem skozi Trebinje (Treffen) v Afritz, kamor so gonili in morda še gonijo živino tudi kmetje z desnega brega Drave, od tam pa dalje v Radenthein in na levo k Millstattskemu jezeru, na desno pa v Ebene Reichenau. Pokrajina je od sile romantična in lepa in vredna obiska. Severozapadno od Trebinja se kmalu odcepi proti zapadu mračna, z gozdom porasla dolina „U Krse“ (V Krasu), nemško Krastal, ki se pri Puchu zveže z Dravsko dolino. Za prebivalce južno od Drave je ta dolina vremenski prerok in pravijo: „Kadar m'ha pride s Krosa, bo gotovo diž.“ Pri Št. Andražu se cepita dve cesti. Skozi vas, ki je pa prav za prav nič ni („Vesi n'či, je koj občina,“ mi je rekla neka bistra mamica), pelje cesta ob južnem jezerskem bregu na Osoje in dalje v Trg (Feldkirchen), pod vasjo pa druga čez potok Nazarnico (dialektska oblika za Jezernico, nem. Seebach) ob severni obali jezera v Annenheim in skozi razne danes predvsem letovišarske kraje v Trg. Ker hočem na Osojščico (nem. Gerlitz), se moram držati poslednje imenovane ceste in po kakih dvajsetih minutah hodá od Št. Andraža sem že v Annenheimu, ki je hkratu železniška postaja in dolinška postaja vzpenjače Kanzelbahn.

Pred sabo zrem široko, strmo, kvišku držečo poseko, na kateri stoje ogromni jambori, ki nosijo vrvi vzpenjače na tkz. Kanzelhöhe. Ime je to gorsko čelo dobilo pač odtod, ker ima od južnovzhodne strani res obliko kake prižnice (in takih poimenovanj je v gorah več). Pred 30 leti bi se bil najbrž tej prevoznici napravi izognil v velikem ovinku, kajti tedaj smo v svojem mladostnem idealizmu in ljubezni do gorá smatrali take tehnične naprave za oskrumbo narave in smo n. pr. raje prenočevali v planšarskih stanovih kot pa v kočah planinskih društev (in to ne samo radi skromnih finančnih sredstev). Danes nimamo nobenega pomisleka več, nasprotno, prav zato sem se namenil na vzpenjačo, da kot zrel človek ugotovim medsebojni odnos predstavi in čustev, ki jih bo na eni strani zbudilo v meni to tehnično veledelo, na drugi pa gorska narava. Čas gre dalje. Razen tega mi vzpenjača bistveno pomaga shediti pri tem izletu, čigar glavni nagib obstoji v želji, videti Julijske Alpe od severne strani, tiste Julijske Alpe, v katerih je le malo vrhov, ki bi jih v svojih mladih letih ne bil oblezel. In ker leži Dobrač malo preveč od rok, mora tu vskočiti na pomoč Osojščica; na drugi strani pa je tudi skrajni čas, da posetim to znano goro.

Kmalu po odhodu iz dolinske postaje se nudi lep razgled na Osojsko jezero, zlasti njegov zapadni del. Mirno leži pod nami, in človek ima vtis, da počiva v tej kotlini velikanska žival s čudno gladko kožo in ploskimi oblikami. Od daleč ugotovim, kar me pred-

vsem zanima: osojsko cerkev s staroslavnim samostanom, znanim med drugim tudi iz Aškerčeve balade „Mutec Osojski“. Osojsko jezero ima neki prav znamenito živalstvo in rastlinstvo. Tega nima smisla naštevati, ker se vsakdo lahko pouči v turističnih vodnikih po Koroški, omenim pa naj rastlino vodni orešek (trapa natans), ki se tu še dobi. Jedra oreška so mostiščarji mleli, iz moke pa delali kruh.

Na vrhu vzpenjače je velik hotel. Tu izletniki izstopijo ter grede do kakih 15 minut oddaljenega prvega gorskega dvigala ali lifta, ki je zgrajen že na pobočju vzhodnega masiva Osojščice. Ta lift je v bistvu voziček na štirih kolesih in ga vrvi vlačijo gor oziroma spuščajo dol. Vožnja z njim je jako udobna, ob lepem vremenu imaš tudi lep razgled, ideja pa v bistvu zelo preprosta. Od izstopne postaje je treba potem zopet 15 minut hoditi do dvigala v obliki železnih sedežev ali stolčkov, ki so potom uvitih vzvodov pritrjeni na vrvi in se prevažajo po eni strani gor po drugi dol. S tem liftom se izletnik pripelje skoraj čisto na vrh, predvsem pa v objem velikega planinskega hotela in restavracije, ki ti vsega ponudi, če imaš denar. Ne morem reči, da bi bil mnogo trpel za užitek, ki me je čakal. Nemci pravijo, kot že omejeno, tej gori Gerlitz, Slovenci jo pa imenujejo po jezeru Osojščica ali v dial. Basonča, podobno kakor pravijo Gólici nad Labotsko dolino Labošnica (Vobšnica). Ako je lepo vreme, kakor sem ga jaz imel, je razgled z vrha nekaj izredno veličastnega. Zaradi obesnosti obzorja sprva sploh nisem prišel do sapa. Kasneje sem pričel povsem sistematično ali po redu, tako da bi mi vsa ta množica vrhov, dolin in jezer postala prava spominska last.

Daleč na vzhodu se dviga v Podjuni Peca, malo desno Obir in pod obema

Žingarski vrh. Iskal sem Savinjske planine, toda zanje je ta gora nekoliko preveč na zapadu in zakrivajo jih Obir in Karavanke. V njihovi gorski verigi vidiš prav vse, kar kaj šteje: Stol, levo od njega Košuto, potem Vajnaš, Golico in Kepo z njenim vzhodnim grebenom. Najveličastnejši pa je pogled na Julijce, pri čemer je to zanimivo, da se vrh Triglava sorazmerno pozno prikaže. Iz nad nizkega hrbta Karavank se vzdiguje Triglavsko skupino: Triglav sam, levo od njega Rž in Rjavina, nadalje visoka Pokljuka, desno pa Suih plaz (Škrlatica) s svojimi krasnimi vrhovi. V masivu Škrlatice tiči Špič, nakar sledi desno Prisankova skupina, naprej Razor, zraven njega Prisank. Čez globoko zarezo Vršiča gremo na Mojstrovko in potem ugledamo nad vse krasno skupino Jalovca in Mangarta z njunim veličastnim grebenom, kar je morda ena najlepših točk vsega razgleda z Osojščice. Dejansko je vredno samo zaradi pogleda na to skupino obiskati vrh, ker je v taki „epični“ širini in popolnosti in s takim ospredjem ni nikjer drugje mogoče videti. Dalje proti zapadu se vrste gore zapadnih Julijcev, Kaltwasser—Gamsmutter, Viš, Montaz, Kanin in drugi v tako mogočni panorami, da je vsaka beseda opisa preslaba. Potem se daleč na zapadu dvigajo vrhovi Ampezzanskih Dolomitov, predvsem plečata Marmolata, v ospredju pa Karnijske Alpe, Gartenkofel, Trogkofel in drugi.

Čisto pred nami se nahaja Dobrač, ki nam zapira razgled v Ziljsko dolino, zato pa nas popelje proti Turam in njihovo predgorje. Proti skrajnemu severozapadu je ozračje nekoliko preveč dimnato, zato vrhov, kot je Veliki Klek ali Veliki Venediger, ni videti. Nad Dravsko dolino se dviguje Goldeck, zadaj Reiskofel in Jauken in še bolj v ozadju Lienški Dolomiti.

Pismo iz Kanade

Winnipeg, 28. avgusta 1949.
Gospod urednik!

Upam, da boste odstopili mojemu dopisu majhen prostorček v „Koroški Kroniki“. Najpreje pozdrav Vam in vsem Slovenkam in Slovencem doma in vsem, raztresenim po širnem svetu.

Mala skupina Slovencev nas živi tu, visoko na severu Kanade, v pokrajini Manitoba, v mestu Winnipeg. To mesto je še zelo novo, saj je letos slavilo komaj 27-letnico svojega obstoja. Šteje nekaj preko 325.000 prebivalcev, ki pripadajo različnim narodnostim Evrope in plemenom Azije. Med doseljenci je največ Poljakov in Ukrajincev in to po večini judov. Ti imajo skoraj vso trgovino in industrijo v svojih rokah. Francozi, ki jih je tudi veliko število, imajo kar svojo naselbino sv. Bonifacija; imajo svoje šole, svojo katedralo, svojo bolnico, radijsko oddajno postajo itd. Zelo številni so tudi Čehi in Rusi, tako da je pravih Kanadčanov le malo.

Posebni zanimivosti Winnipeg nima, vse izložbe in vse trgovine so prenapolnjene z najraznovrstnejšim blagom. Življenje je tu poceni, za en dolar dnevno je mogoče kar lepo živeti. Stanovanje (soba) stane mesečno 12 do 20 dolarjev. Zaslužek na uro je 60 centov pa do en dolar. Delajo navadno po 8 ur na dan, od časa do časa pa tudi straši brezposelnost. Kdor hoče in kdor zna varčevati, si lahko še nekaj prihrani. Seveda je to odvisno od tega, kakšno mesto in kakšno plačo kdo ima.

Podnebje je tukaj zdravo, toda zima je dolga in zelo ostra, prava Sibirija.

Poletje je kratko, toda tropično vroče. Polagoma se vživljamo v novi svet in v nove razmere, upam pa, da samo začasno... Saj vsi pogrešamo našo večno lepo slovensko zemljo, naše gore, naše sončne planine, od katerih nas loči tako ogromna razdalja. Toda vseeno se nam dozdeva tako blizu in nobena ovira, tudi mogočni širni Ocean, nam ne bo mogel zapreti povratka nazaj. Zdi se nam, kakor bi že čuli zvoke pesmi Simona Gregorčiča, ki pravi:

„O zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srce mi gine,
saj jaz planin sem sin.
Tedaj nazaj, nazaj v planinski raj!“

Bodite pozdravljeni, gospod urednik, kakor tudi vsi sinovi in hčere naše zemlje.

Kajžnikov Ladi.

Pripis: Kdor ve, kje je Potokarjev Rado iz Dovjega, naj sporoči, na naslov: Kajžnikov Ladi, 44 Argyla Street, p. Winnipeg, Manitoba, Canada.

OČALA BREZ OKVIRJEV LAHKO POVZROČIJO RAKA

Ameriško zdravniško združenje opozarja, da lahko očala brez okvirjev povzročajo rakasta obolenja, ker robovi očalnih leč zbirajo sončne žarke na povrhnjici, prav tako kot vžigalne leče, in opeklino lahko postanejo nevarne. Zato je priporočljivo, da dajo vsi oni, ki nosijo očala brez roževinastih okvirjev, prevleči robove leč s posebnim loščem, ki preprečuje zbiranje majhnih in škodljivih pramenov lomljene luči.

Naravnost plastično pa je vidna vsa okolica proti severu in severozapadu. Predvsem je tu ogromna skupina Nockov, ki se pričena na zapadu z Mirnockom nad Millstattskim jezerom ter končuje potem v Wöllanernocku, ki nam je najbližji, jugozapadno v Rosenocku za njim in v Klomnocku desno od njega. To so ogromne gorske skupine, okroglastih črnkastih oblik s položnimi pobočji in številnimi uvalami (valovitimi udrtinami), kar jim daje izredno plastiko. Proti severovzhodu prehajajo v Krške Alpe. Levo od Rosenocka, ki se imenuje tudi Rosenik (Rožnik), se dviguje široka Millstattska planina, za njo pa mogočni, s snegom in ledom pokriti vrhovi Malniških Tur, Hochalm-spitze, Ankogla in sosedov.

Levo za Mirnockom se beli ledeni oklep Vel. Kleka, ne da bi mogli videti njegov vrh. Proti vzhodu sledi nešteto vrhov in grebenov in oko takoj razloči Svinško planino in Gólico.

Ravno tako izčrpen in mogočen je razgled po dolinah. Podjuna sicer leži v sinjesivem čadu, toda določno slutiš ravnino. Kakor velika kača se zvija Vrbsko jezero in na skrajnem vzhodu se beli Celovec. Rož leži kot na dlani, naravno, saj so njegova v Dravo padajoča pobočja za naš pogled kar razprostranjena. Vasi so tako jasne in blizu, da skoraj vidimo v hiše. Ni da bi jih našteval. Mimo Hodiškega jezera pihitim k zelenemu Baškemu jezeru, v ospredju pa leži malo Šmadlensko jezero.

Zadaj za Beljakom še vidimo začetek Ziljske doline, ki nam jo žalibog zapira Dobrač. Toda proti severu hiti Dravska dolina, v katero gledamo tudi še skozi Kras. V doline severno odtod ne moremo videti, pač pa zija pod nami globina Osojskega jezera in južno od njega se dvigajo Osojske Ture s svojimi lesovi in fratami. Toliko bogastvo razgleda je bilo možno le, ker je bil zelo lep dan. Sončna razsvetljava je samo podkrepila in pomnožila lepoto s svojimi menjavami in prehodi ter z izredno razprostranjenostjo obzorja. Nad kolobarjem svetle sinjine se je popoldne dvigal bleščec sivkast kolobar, nad njim venec kopastih oblakov, obsijanih od sonca, in končno je sledilo neizmerno morje nebesne modrine. Od določne jasnosti oblik in kontur so gore do večera prejele prav vse možne inačice obsvetljave do komaj še zaznavne silhuate — prav vso barvno skalo, kar si je more izmisliti slikar. Bil je to zares vzvišen prirodni igrokaz.

Na Koroškem so štiri gore, znane po svojem lepem razgledu in oboževane od ljubiteljev prirode: Peca, Obir, Osojščica in Dobrač. Vsaka ima svoje kraljestvo. Peca je gora Podjune in gora kralja Matjaža. Tja hodi naš človek z nekakim romantičnim, romarskim čustvom. Njeno kraljevanje omejuje na zapadu Obir. To je prav za prav gora, ki ne spada več samo v Podjuno, temveč tudi v Rož. Obir je zlasti lepa razgledna točka za Savinjske ali Kamniške planine, seveda pa nič manj za doline in ravnine. Dobrač je gora Ziljske doline in zapadnega dela Koroške. Osojščica pa spada v Celovško kotlinu. Toda to ni noben hrib lokalnega razgleda, narobe, njena osrednja lega nudi razgled, ki ga drugod ni. Relief vse spodnjekoroške pokrajine ni pač nikjer viden v taki jasnosti in veličastnosti kot od tu in to v enakomerni uravnoteženosti gorá, jezer, dolin, mest in cest. Vrednost razgleda s te gore je z besedo nepopisna in to so ugotovili že veliki planinci kot n. pr. Joh. Frischauf.

Dolgo sem odlašal z obiskom, toda ko sem jo posetil (dvigala niso več motila mojega doživljanja), mi je nasula zvrhano mero lepote. Še posebej mi je lepo odprla čudovito knjigo Julijskih Alp, na katere me vežejo neizbrisni spomini. Slovenus Viator.

Dunajsko
kožuhovinarstvo

J. VESELY

- modni proizvodi
- popravila
- izdelovanje novih kožuhov

CELOVEC - KLAGENFURT
OBSTPLATZ 2

Izpod domače lipe

(Kakor do sedaj, objavljamo tudi danes na tem mestu pisma naših čitateljev z dežele, ki izražajo njihova osebna mnenja in uredništvo nikakor ne odgovarja za vsebino.)

SV. ŠTEFAN PRI VOBRAH

Že od daleč nas pozdravlja tam preko polja prijazna cerkva Sv. Štefana. To je središče župnije, ki sicer danes nima svojega župnika, upravlja jo č. g. župnik in dekan Kr. Zebedin iz Vober.

Znamenita je naša cerkev zlasti po starodavni kostnici. Notranjost cerkve kakor tudi kostnica sta pa bili že zelo potrebni popravila. Oboje smo sedaj dosegli. — Kostnice skoraj ni razpoznati, saj je bila prejšnja skoraj razvalina, sedaj pa je lepo obnovljena. — Tudi cerkev je popolnoma prenovljena, slike so obnovljene in nove klopi vabijo, da se pomudimo pred Najsvetejšim. Največ zasluge za izvršene obnovitve ima gotovo preč. g. dekan. Zahvalo pa zaslужijo tudi vsi oni, ki so z večjim ali tudi najmanjšim darom pripomogli do obnove cerkve, ki je praznovala pred 10 leti že 600 letnico svojega obstoja.

ST. JAKOB V ROŽU

V nedeljo, 25. septembra, malo pred polnočjo je hotela iti šivilja Fani Serešnik ravno k počitku. Naenkrat zasliši nek sumljiv šum pri oknu in že zavzvenčijo drobci razbitega okenskega stekla.

Ko je šivilja prestrašena gledala v okno, je videla, kako sega skozi razbito okno v notranjost roka in odpira okno. Šivilja je pričela klicati vsa prestrašena na pomoč, toda v tem je vkljub klicanju prišel skozi okno v sobo neznan moški. Ta je imel krinko preko oči, ostale dele obraza je imel namazane s sajami, v desnici pa je imel nek predmet, ki je bil podoben samokresu. Neznane je zahteval od šivilje, naj mu takoj izroči ves denar, ki ga ima, ali pa bo streljal. Kljub ponovnim klicem na pomoč se ni nikdo javil in tako je bila šivilja primorana izročiti vlomilcu vse svoje prihranke, to je 2600 šilingov, ki jih je imela spravljene v omari. Vlomilec je nato spet odšel skozi okno, šivilja pa je obvestila vse prestrašene sosedje. Takoj so začeli zasledovati vlomilca, toda ta je v temni noči že izginil in se ga še ni posrečilo izslediti. Vlomilec je moral dobro poznati razmere in je zato izvršil vlom verjetno kdo domačinov.

GLOBASNICA

Tako je tu pri nas pod Peco; včasih se zdi, da vsi skupaj zadremljemo in pozabimo na vse na svetu kot naš sosed kralj Matjaž, ko se pa prebudimo,

hočemo vse, kar smo prej zamudili, nadoknaditi. Zato bomo sedaj tudi malo bolj dolgi, ker se ne dá vsega v kratkem povedati.

V začetku meseca septembra je Rodarjev Jožej prignal svoje planinske „letoviščarje“ s planine na Peci. Kar dobro jih je pasel. Vsi kmetje so bili z živino ob prejemu jako zadovoljni. Kakšnih velikih in posebnih nesreč ni bilo, le par trmoglavcev jo je izkupil. Kot na primer Pušnikov „bičej“, ki je šel med skalovje „planike nabirat“ ali pa se je zagnal za kakšnim gamsom, seveda je tam obležal in poginil, da mu še Jožej ni mogel kaj pomagati in prikrajšati smrtne muke, čeprav je izučen mesar. Ena krava pa jo je kar brez potnega dovoljenja mahnila čez državno mejo in je ni več nazaj, gotovo se ji tam bolj „dopade“. Vsa druga živina pa je zdrava in čila prišla na svoje domove. Letos je bila jako dobra paša in si je lahko živina na soncu in svežem zraku opomogla.

11. septembra smo imeli običajno farno žeganje. Vse je bilo praznično razpoloženo in že par dni pred praznikom so bile gospodinje sitne kot muhe pred dežjem. Može so se malo bolj kislodržali in bili največ kar na polju ali pa v lesu, da se je ohranil ljubi mir. Kure, zlasti mladi petelinčki so slutili smrtno koso, ki so jo gospodinje brusile v kuhinjah za njihove mlade vratove. Okrog hiš je prijetno dišalo po novo pečeni krapih in pogačah. Gozdar je hitel izplačevati zaslužek svojim delavcem, da bodo imeli kaj za sladko kapljico. Vabila na plesne prireditve so se blestela tja do Pliberka na eno stran in tja do Doberle vesi na drugo stran. Kaj si mislite, žeganje v fari je skoro več kot pa sama velika noč. V cerkvi je bilo vse okrašeno, za kar so poskrbela dekleta. Prangali smo po običajni poti ob križih, čeprav je bilo malo blatno. Še prav lepo je bilo. Popoldne, zlasti pa proti večeru, so se začele večerne „pobožnosti“ pri dveh „podružnicah“ na vasi. Je še vse lepo in mirno poteklo. Samo nekaterim so trde glave mečili in mirne kosti ravnali. Ko se je začelo daniti, so se tudi navdušeni in goreči obiskovalci jeli vračati s težko glavo in praznim žepom za plotovi vsak na svoj dom.

Pri sveti Hemi na Rozalsko žeganje naslednjo nedeljo smo imeli tudi lepo. Vreme je bilo lepo, kot bi ga sami naročili. Sonce se je smejalo nam, mi pa njemu. Ljudi je prišlo skupaj kot list-

ja in trave, kdo bi potem še štel. Od vseh strani so prišli skupaj. Vsa Podjuna je priromala. Žvabekarji so se kar z avtom pripeljali, kar je bilo res nekaj nenavadnega. Navadno so poslali samo kako Rozalijo kot zastopnico. Letos so se kar lepo imeli, to se je videlo, kako so bili veseli, ko so se vračali. Spotoma so kajpak tudi obiskali „podružnico“ pri Paherju in se malo preveč nekateri „požegnali“.

Maše so se vrstile od 8. ure pa tja do pol 1. Ena je bila celo na prostem, da je bilo vsem ugodeno in dana možnost izpolniti nedeljsko dolžnost. Tudi sejmarjev ni manjkalo. Vse si lahko dobil: tople krape, klobase, sveže žemljice, torte, med in še druge dobrote. Seveda božje kapljice tudi ni manjkalo za moške. Kljub temu da so konji v soboto mnogo trpeli, ko so vozili na hrib, je skoraj vsega že zmanjkalo. Bodo pa drugo leto več pripeljali. Kar tri „birje“ samih bonbonov. Nekateri je privabil na hrib srečolov. Pa se je izkazalo, da je veliko ljudi pod nesrečno zvezdo rojenih, ko niso kljub velikemu številu srečk nič zadeli. Nekaterim je uspelo, da so že pri prvem listku kar krač zadeli. Je pač sreča opoteča. Popoldne smo se pa kot vsako leto po naši „lepi“ navadi zasukali in vrteli do zjutraj. Zelo primerno bi bilo in bolj socialno, da bi se take pogubonosne navade opuščale, ko puščajo težko glavo, prazen žep in nemirno srce.

Tudi poročamo se v tem času. Zmešček Mirko iz Podroj je „bandral“ za mladega Poltnika v Šmihel. Poroka je bila pri Gospej Sveti. Cirgojeva Katica je bolj na tiho naredila. Poroka je bila v farni cerkvi s sv. mašo. Po ženitnini se je odpeljala s svojim možem v Celovec. Kropčeva Irena se je tudi naveličala vedne vožnje sem in tja in se končno odločila in obljubila zvestobo do groba svojemu izvoljencu iz Bistrice v Rožu. Bila je večletna krasilka cerkve sv. Heme, katere bližnja sosedja je bila. Sveta Hema ji gotovo ne bo ostala dolžna za to njeno požrtvovalnost. Vsem želimo dolgo in veselo življenje v novem stanu. Drugi še čakajo, nekateri pa pojo:

Hladna jesen že prihaja,
po dolinah slanica pada,
treba se mi ženiti,
pa nimam zbrane ljubice.

Pa bo tudi to lahko še prišlo, saj je dosti deklet po svetu.

Kakor atomska bomba je padla med nas novica: „Zvonovi so v Pliberku na postaji“. Kaj takega nobeden ni pričakoval, čeprav se govori že celo leto o njih vsepovsod, kjer je treba in ne. Pa kaj si hočeš pomagati, če je stvar res, je pa res. Vse je bilo iz sebe. Dekleta so se spraševala, kaj bo z venci, fantje niso imeli smodnika, le Lužnikov oče

so bili kar mirni. Pa pogledajte, vse je bilo pravočasno pripravljeno. Dekletom je šlo pri pletenju vencev tako hitro izpod rok, da so jih imele kar kmalu zadosti. Fantje so tudi še staknili nekaj „prahu“. Vse je bilo pripravljeno, da smo šli po nje v nedeljo, 25. septembra. Po skrbnem nalaganju smo jih počasi in slovesno peljali proti domu. Kakor je bila žalostna pot pred leti, ko so nam odpeljali stare zvonove, tako je bil sedaj nadvse zmagoslaven prihod novih zvonov. Kar sedem jih je prišlo, vsi ovenčani v mlajih in obsuti z rožami. Vsa pot od Pliberka pa do Globasnice je bila pesem in veselje. Marsikomu se je orosilo oko ob pogledu na vse to navdušenje. Kako pa ne bi; saj so zvonovi z krščansko in verno dušo tako tesno povezani. Oni so klicarji božji, po njih nam sam Bog govori in nas opominja: „Le eno je potrebno. Zveličaj svojo dušo.“ Oni nas razveseljujejo ob lepih in veselih dogodkih. Oni z nami jokajo, ko nam v bolečini poka srce, oni nam bodo zvonili na poslednji poti, kot poje pesem:

Oj ta mi bo zazvonil,
kadar jaz umrl bom.

Pred cerkvijo se je nabralo veliko ljudi. Pevci so zapeli zvonovom v pozdrav. Prečastiti g. župnik in duh. svetnik Ivan Sekol so jih v prisrčnem govoru pozdravili kot novodošle in vračajoče se sinove nazaj domov. Spravili smo jih kar v cerkev, kjer bodo čakali posvečenja do 16. oktobra. Torej pridite na ta dan v Globasnico in boste lahko z nami zapeli: „Prelepa je globaška fara, še lepši je globaški zvon.“

BREŠKA VAS PRI ŠMHELU

(Popravek)

V „Koroški Kroniki“ št. 39 z dne 30. sept. t. l. smo pod gornjim naslovom prinesli vest o prerani smrti Kuštrove Milke. To vest nam je sporočil naš dopisnik in smo bili prepričani, da so navedbe v poročilu točne. — Žal pa smo morali pozneje ugotoviti, da podatki niso bili točni in zato uredništvo rado prinaša popravek zadevne vesti.

Pokojna Milka Elbe, ki je bila ob smrti stara 23 in ne 20 let, je iskala koncem marca letošnjega leta zdravniške pomoči v bolnici v Celovcu, kjer je ostala dva meseca. Pri tem so zdravniki ugotovili, da je bolehal Milka na boleznih srca. Po enomesečnem bivanju doma je odšla Milka v bolnico v Volšperk, kjer je bila od začetka julija pa skoraj do konca meseca avgusta. Iz zdravniških podatkov smo mogli ugotoviti, da je bolehal pokojna Milka na zelo resni in težki srčni bolezni (endocarditis lenta). Pri rentgenizaciji v bolnici so ugotovili, da ni nikakega suma (Nadaljevanje na 8. strani)

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izviren roman)

28.

Samo ne popustiti. Jerč, da bi ugnal Sebenaka! Nakà!

Tožba je tekla naprej.

Tisto poletje ni nihče kosil cele parcele.

Ko je kosil Jerč, je odkašal tako, da se ni dotaknil močvirja.

Sebenak prav tako.

Tudi Devs in Šokec nista upala seči po ostri travi.

Močvirje je ostalo nepokošeno.

Andrej in Peter, ki sta tudi kosila, sta strmelja v močvirje in v šumeče bičevje.

„Ob tem bičevju se podira naša hiša,“ je zamahnil Andrej s koso.

„In Zimovka še šunta, namesto da bi očeta devala nazaj,“ strmi Peter proti gmajni.

Košnja je pokazala, da nihče noče močvirja.

Sebenak je čakal na novo razsodbo. Komisije so vršile svoj posel naprej, strbski so rasli in Jerč je obupal nad hišo. To leto ne bo nič z njo.

Sebenak in Zimovka sta čakala.

Razsodba v jeseni je udarila Jerča.

Ker pri domenku nobeden glavnih

kupcev močvirja ni omenil, se lahko trdno domneva, da sta kupca z močvirjem na tiho računala in bi si ga bila pripravljena deliti.

Jerč je s povešeno ustnico poslušal razsodbo.

Jerčevka je vekala kakor takrat, ko je odhajal Aleš od doma.

Krničar in Marjeta sta ga skušala pregovoriti za spravo.

„Po pameti bi bilo, da vzameš nekaj močvirja. Sam vidiš, da stroški rastejo. Advokati niso zastonj. Dobro veš, da so tintarji — vintarji.“

Jerč ju je s povešeno ustnico poslušal. Krničar je koj videl, da nista nič opravila.

„Ne poznaš Jerčev. Škoda, da imaš Marjeto.“

*

Andrej je dolgo odlašal. Potlej se je odločil in samo lovil priliko, da dobi očeta samega.

V nedeljo popoldne je Zimovka odšla v vas.

Andrej je koj za njo stopil v hišo.

Oče je sedel za mizo in pregledoval neke papirje. Andrej je čutil, da je nemiren.

„No“, je bilo Sebenaku nerodno.

„Zavoljo tožbe sem prišel. Ustavite pravdo, dokler je še čas. Tako ne more naprej.“

Sebenaku se je spačil obraz.

„Menda nisi ti gospodar?“

„Sebenakov sem. Domačijo uničujete. In mačeha vam pomaga,“ je udaril Andrej.

„S svojim delam, kar hočem. Če ti ni

kaj prav, se lahko pobereš.“ Z obema vred.“

Sebenakove oči so mežikale.

„Vse ni vaše. Na hiši so še naši deli.“

„Vzemite jih in pojdite.“

„Kadar bo naša volja,“ je jedek Andrej.

„Imaš še kaj povedati?“ zbruhne Sebenak.

„Dovolj, da veste, da sem Sebenakov.“

Andrejeve oči so ostre kakor šivanke. Sebenak s prstom pokaže na vrata.

*

Uleša je borba med Sebenakom in Jerčem komaj zanimala. Čutil se je zlomljenega, osramočenega. Zgubil je borbo s hčerjo in, kar ga je najbolj žgalo: čutil je, da so se Jerči v njegovi hiši zganili, da so pričeli v njej svoje nekdanje življenje.

Tege nihče več ne more preklicati. Segli so po njegovi krvi, dotipali so se njegovih žil.

Čeprav se je nekaj kmetov vrnilo v njegov mlin, Uleš nima več pravega veselja.

Z neznano silo ga drže Jerči za vrat. Ko je zvedel, da je Minca dobila otroka, se ni niti zganil. Na zunaj se je kazal še vedno trdega, čeprav je toliko časa bežal, da je po ovinkih zvedel za otrokovo ime.

Aleš.

Torej je fant.

Novica, da ima Minca otroka, ga je zadela celo globlje, kakor je mislila Uleševka.

Noči so postajale stope, ki so mečkale Ulešovo srce. Ko bi Aleš vsaj ne bil Jerčev!

Kakor je Uleš redkokdaj prej zašel v gostilno, tako je sedaj nedeljske popoldneve težko vzdržal doma. Kar zgrabilo ga je in zagnal se je v Črepinjek, kakor da ga nekdo podi.

Neko nedeljo v januarju je ravno stopil izza Obrama, ko je zapazil Minco in Aleša, ki sta peljala otroka za roko. Šla sta od Hajmana. Nemara, da je Tančar kje na Bistrici in se bodo zdaj skupaj peljali domov.

Uleš se je pognal za Obramom na Fižolarja in se zamaknil za Pavlinov pod. Tod mimo morata iti.

Kar stisnil se je, ko je zaslišal Minčin glas. Otrok je kobacal po zmrzli cesti in nekaj čebľjal predse.

Potlej je Aleš dejal, naj ga vzame v naročje. Mrzlo postaja in do Bistrice je še daleč.

Vzela ga je na roke.

Uleš se je s pogledom prisesal na otrokov obraz. Ko sta Minca in Aleš utonila za Zagorčevo živo mejo, je Uleš odšel v gostilno.

Tako pijanega ga Uleševka še ni vedela.

Po tisti nedelji je Uleš zlezal še bolj vase. Kmetje, ki so čezdalje bolj zapuščali Jerča in prihajali nazaj k Ulešu, so iz zadrege na moč udarjali po Vorencu. Uleš jih skoraj ni poslušal.

Čutil se je premaganega brez Vorenca.

(Dalje prihodnjic)

(Nadaljevanje s 7. strani)

in znaka kake sušice, ugotovili so le težko srčno bolezen in veliko slabokrvnost (anemija). Ko je prišla pokojna Milka iz bolnice v Volšperku domov, sta jo zdravila zdravnik dr. Fritznar iz Pliberka in končno dr. Viktor Grassl iz Dobrle vesi, toda oba sta mogla ugotoviti le hudo srčno bolezen, zaradi katere je tudi morala Milka Elbe prerano umreti ravno na svoj god, dne 16. septembra t. l. — Po raznih podatkih smo mogli tudi ugotoviti, da v Kuštrovi družini nikdo ni nikdar bolehal na sušici in seveda tudi sedaj ne. — Težko prizadeti družini izrekamo ponovno naše sožalje ob težki izgubi.

Radio Celovec

Opozorilo! Vodstvo slovenskih radijskih oddaj sporoča vsem cenjenim poslušalcem, da se je čas slovenskih radijskih oddaj od 2. oktobra naprej spremenil. Nov čas oddaj je sledeč:

NEDELJA, 9. oktobra:
7,15—7,30 Jutranji pozdrav: glasba in petje.

13,30—14,00 Nastop otroškega zbora iz Globasnice.

PONEDELJEK, 10. oktobra:
9,00—9,30 Glasbeni pozdrav — Zanimivosti — Glasbeni vložek — Pouk slovensčine — Slovenska pesem.

TOREK, 11. oktobra:
9,00—9,30 Jutranji pozdrav — Poročila — Glasbeni vložek — Gospodarsko predavanje — Slovenska pesem.

SREDA, 12. oktobra:
9,00—9,30 Glasbeni pozdrav — Poročila — Glasbeni prehod — Deset minut za gospodinje — Slovenska pesem.

ČETRTEK, 13. oktobra:
9,00—9,30 Jutranji pozdrav — Poročila — Glasbeni prehod — Pouk slovensčine — Slovenska pesem.

15,00—15,15 Operna glasba.
PETEK, 14. oktobra:
9,00—9,30 Glasbeni pozdrav — Poročila — Glasbeni prehod — Zdravniško predavanje — Slovenska pesem.

SOBOTA, 15. oktobra:
9,00—9,30 Jutranji pozdrav — Poročila — Glasbeni prehod — Pregled tiska — Slovenska pesem.

VOLILNI IZIDI V NAŠEM RADIU

Vse naše cenjene poslušalce opozarjamo na sledeče:

Radio Celovec bo poročal v noči od nedelje na ponedeljek vsaki dve uri, začeni v nedeljo ob 23. uri, za nemško napovedjo o volilnih izidih na Koroškem tudi v slovensčini.

MALI OGLAS

Hiša z vrtom naprodaj v Radigundi pri Rudi. — Ponudbe poslati na naslov uprave „Koroške Kronike“. 512

Moške

nylon nogavice
polo srajce
kopalne hlače

ženske in otroške

kopalne obleke.
Otroške igrače

Grüner

CELOVEC - Burggasse

INVALIDOM IN SVOJCEM V VOJNI PADLIH

Deželni invalidski urad za Koroško v Celovcu opozarja, da je rok za oddajo izjave B („Erklärung B“) že potekel. Vsi prejemaniki rent, ki te izjave še niso oddali, naj to takoj store naknadno, ker drugače po 1. januarju 1950 ne bodo več dobili izplačane rente.

MESO V GOSTINSKIH OBRATIH BREZ NAKAZNIC RIŽ V PROSTI PRODAJI

Zvezno ministrstvo za prehrano objavlja:

Od ponedeljka dne 3. oktobra 1949 dalje preneha v gostilnah, delavskih kuhinjah, hotelih in ostalih gostinskih obratih vsaka oddaja odrezkov za meso. Od tega dne naprej vsi omenjeni obrati oddajajo vsa jedila brez vsakih odrezkov živilskih nakaznic.

Ravno tako objavlja zvezno ministrstvo za prehrano tudi, da je z veljavnostjo od 10. oktobra t. l. riž v prosti prodaji.

NAKUP MOKE ZA KUHO IN BELEGA PECIVA OLAJŠAN

Nadalje razglasa zvezno ministrstvo za prehrano, da od 10. oktobra dalje trgovci in peki ne bodo več zahtevali odrezkov živilskih nakaznic za moko za kuho in za belo pecivo. Do nadaljnega bodo trgovci in peki pri prodaji moke za kuho in belega peciva zadevne odrezke na živilskih nakaznicah le razveljavili, to je prečrtali ali preluknjali.

IZDELAVA SLIK

HITRO IN DOBRO PRI FOTO-FILMU

HUBERT WANDERER

DOMGASSE 4

Razpošiljanje po pošti

CELOVEC (nasproti „Westschule“)

Ciekus Central

do nedelje 9. oktobra

Začetek predstav dnevno
ob 20. uri

V soboto in nedeljo tudi
ob 15.30 uri

Igra s smrtjo
Senzacije iz vsega sveta

Cene od 2 S naprej

OD 12. DO 16. OKTOBRA
V BELJAKU

KOSCHIER & CO.

TEKSTILNE DELAVNICE

Drašče pri Podkloštru

Izdelovanje damskih in moških oblačil
Moško perilo, otroško perilo

Posebna novost-srajcē z značko „Alpenrose“

Vas napravijo bolj oblačene, elegantnejše in so bolj udobne

Izdelki iz naših delavnic so kvalitetne vrednosti

G. FRICK

železo kovine, stroji

CELOVEC - Salmstraße 7, Tel. 14-86

Nakup starega železa, kovin, cunij, kosti

Prodaja železja vseh vrst

Radio Schmidt

Prodaja - popravila
žarnice

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Klagenfurt

Bahnhofstraße 22 - Telefon 29-48

CENE KMETIJSKIH PRIDELKOV

Prinašamo cene kmetijskih pridelkov, kakor so bile okrog 1. oktobra. Cene se razumejo v šilingih za 1 kg in sicer na veliko — pri proizvajalcih.

Krompir (jedilni) 0.30 do 0.40, belo zelje 0.25 do 0.35, modro zelje 0.60 do 0.70, ohrovt 0.60 do 0.80, cvetača 1.50 do 2.—, špinača 0.80 do 1.20, glavna solata 1.— do 1.20, endivija (bela oz. rumena) 0.70 do 0.90, kumare 0.40 do 0.60, rdeča pesa 0.40 do 0.60, fižol v stročju (štranklji) 1.80 do 2.—, paradižniki 0.80 do 1.20, paprika 1.50 do 2.—, korenje 0.60 do 1.30, zelena (z listi) 1.— do 1.20, zelena (brez listov) 2.— do 2.50, peteršilj (z zelenjem) 1.20 do 1.50, por 1.50 do 2.—, čebula 1.— do 1.20, jabolka (namizna) do 1.50, jabolka (gospodarska) 0.50 do 0.80, hruške 0.80 do 1.50, industrijsko sadje 0.30 do 0.35.

PROIZVODNJA SLADKORJA

Tovarne sladkorja v Avstriji začnejo vsako leto meseca oktobra s predelovanjem sladkorne pese. Začetkom meseca oktobra začnejo namreč spravljati sladkorno peso. Računajo, da bodo letos pridelali več sladkorne pese, kot pa so jo lansko leto. Skupni pridelek bo znašal približno 5 milijonov stotov, torej za približno 1 in pol milijona stotov več kot pa lansko leto. Računati moremo, da dobijo iz 100 kg sladkorne pese 14 kg sladkorja. Tako bo znašal skupni pridelek sladkorja letos okrog 700.000 stotov ali približno za en četrt milijona stotov več kot pa lansko leto. Domača proizvodnja sladkorja bi torej zadostovala, da bi vsak prebivalec Avstrije dobil letno po 10 kg sladkorja. Ker pa se računa, da znaša potrošnja sladkorja na enega prebivalca približno 20 kg, bo treba ravno toliko sladkorja uvoziti iz inozemstva, kakor pa znaša domača proizvodnja.

Kinder FOTO Ella Petrykiewicz

FOTOGRAF

BELJAK - Villach

Poročne in darilne slike ter slike za legitimacije. Izvrševanje fotoamaterskih del.

Nov naslov:
Postgasse 3, Tel. 49-36

VEDNO VELIKA IZBIRA

ORIENTALSKIH IN PERZIJSKIH PREPROG.

na roko vozlanih in žametnih (velournih) preprog ter tekačev. Blago za pohištvo, zavese, pregrinjala za mize in divane.

Popusti za preprodajalce, hotele in gostilne. — Plačilne olajšave. — Dajemo v to stroko spadajoče nasvete za opremo sob, po želji tudi na licu mesta.

Strokovna trgovina za preproge, pohištveno blago in zavese

DIR. JOSEF RADLMAYR
BELJAK - VILLACH

TRGOVINA NA DROBNO: POSTGASSE 3 TELEFON 47-67 - 4447

Baev, lake, emailje, laneni fienež,
slikaeske in pleskaeske potrebščine

kupite naj-
bolje pri

PETER DE CILLIA

FELDKIRCHEN - Telefon 73

in pri podružnici:
Celovec-Klagenfurt, St.-Veiter Straße 35 - Tel. 28-38